



VASÁRNAPI UJSÁG

16-ik szám 1883.

BUDAPEST, ÁPRILIS 22.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt félévre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt Kiföldi előfizetésekre a postaiag megterheléssel viteldi is csatlakoztatandó.

GRÓF HADIK ANDRÁS

ÉS A BUKOVINAI SZÉKELY TELEPEK.

Most, midőn a magyar közönség is behatóbban kezd foglalkozni külföldre züllött honfitársai sorsával s a bukovinai székely-magyar falvakból megindult a repatriálás folyamata, — nem lesz érdektelen foglalkozunk azzal a férfival, a kinek leginkább köszönhető, hogy a hazától ez elszakadni kényszerült szegény magyar nép az idegen tartományban is együtt maradt s egyesített erejével könnyebben tudott ellentállni annak az áramlatnak, mely őt, széthullva, szerteszórva, nemzetiségéből bizonyosan könnyebb szerrel kivethetné, elsöpörte s a magyar hazára nézve örökre elvesztette tette volna.

E férfi, kinek a bukovinai magyarság megmentésében oly végtetszerű szerep jutott, nem más, mint Futaki gróf Hadik András cs. k. tábornagy, Bácsmege örökös főispánja, a mult század hadi történelmének és kivált a hét éves háborúnak egyik legkimagaslóbb alakja; egy ősmagyar erényű, szeplőtlen jellemű hős, kortársai magasztalásának, katonái imadásának tárgya, a kit Mária Terézia királynő maga is „legjobb lovagja”-nak nevezett.

Gr. Hadik András 1710. október 10-ikén Csallóközben született. Fia volt egy régi nemes családból származott huszárkapitánynak: Hadik Mihálynak. Eleinte egy istenfélő nagynénje óhajára a papi pályára szánta magát, de egy napon a vidám trombitaharsogással Kolozsváron keresztülvonuló Desseffy-huszárezred toborzó asztalához lépett, mint kornet beszedődött az ezredhez. Kitűnő katona lett belőle, a középkori lovagokra emlékeztető, s 1744-ben már mint ezredessel, 1757-ben mint altábornaggyal találkoztunk vele.

A hét éves háboruban, melybe hősi pályájának fénykorra esik, a kolini csata után kémszemlélő hadmenetet intézett Bautzen felé s miután ez alkalommal arról győződött meg, hogy II. Frigyes hadseregével Luzáciából ki nem mozdulhat, hogy az ut Brandenburgon át Berlinbe nyitva áll: rögtön elhatározta magát arra a bátor és kalandos vállalat kockáztatására, melynek kevés párja van a haditörténetben. Hadik a legnagyobb csöndben, de egész erélylyel azonnal hozzálátott merész terve megvalósításához, hogy Poroszországot fővárosát hadával meglepi. Az általa választott sereg a következőleg

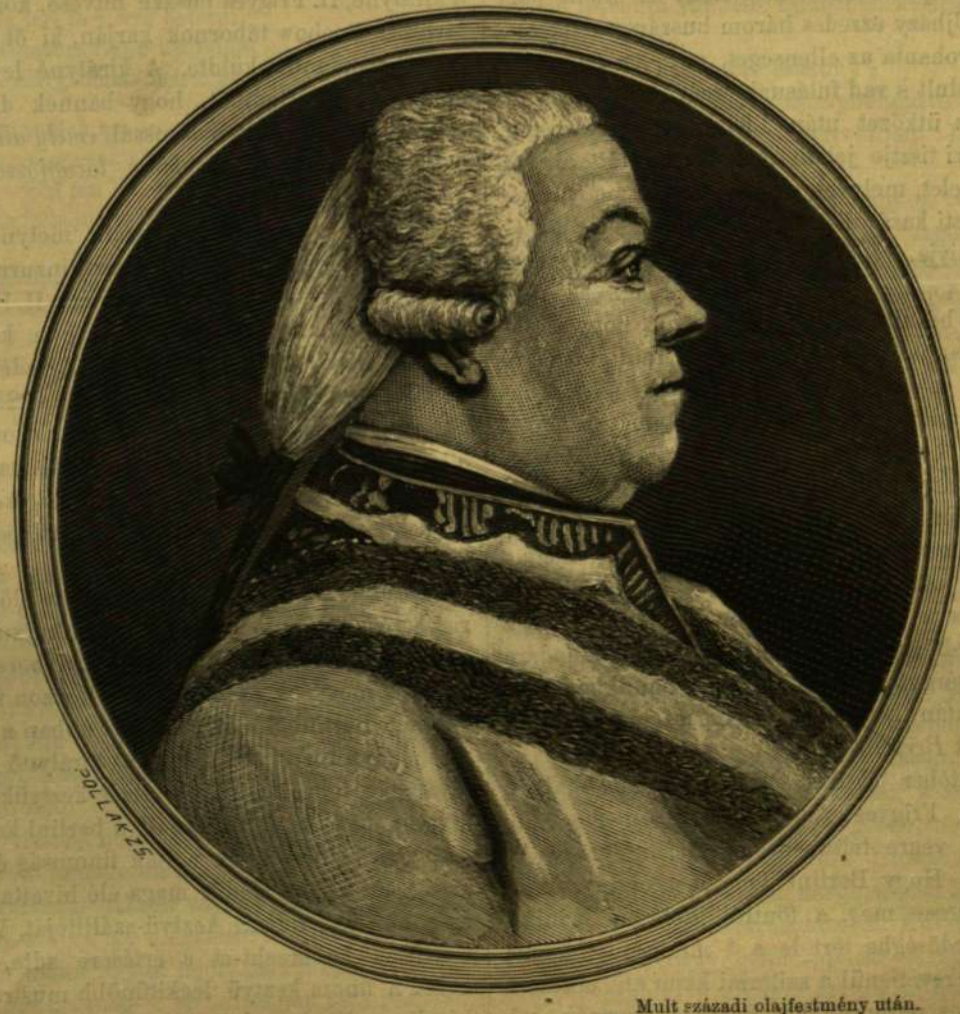
volt összeállítva: 3 huszárezred, Babóchay és gróf Mitrovszky tábornokok, 4 század drago-nyos de Gourcey ezredes, és 3 zászlóalj horvát és magyar gyalogság báró Kleefeld és Sulkorszky herceg ezredesek alatt, végre 2 háromfontos és 4 hafontos ágyuból álló ütég, melyet alvinczi Nagy Manó pattantyus kapitány vezényelt. Kleefeld a visszavonulás fedezésére dandárával Elster-wendánál maradt vissza.

Hadik október 11-én kezdte meg menetét Berlin felé. Ujházy ezredes 3 század huszárral Luckau és Mittenwalde felé vette útját s mindenfelé jelentékeny hadi sereget szedett be. A porosz lakosságot rémület és ijedelem fogta el. Csak Berlinben magában nem tudtak semmit a közeledő veszedelemtől s ha elvétele fel is

merültek kősa hírek, a még Trenck Ferkó ideje óta rémhírben álló „pandurok” közeledtéről: a berlini nyárspolgár legfőlegb nagyt hahotázott sörös kancsója mögött.

Október 14-ikén reggel az elővédnél beosztott Radvánszky főhadnagy azzal a jelentéssel jött vissza, hogy az avant-garde ellenséges lovas-ságra bukkant. Egyszerűleg karabély-lövések ropogása hallatszott. Hadik rögtön támadásra határozta el magát s három oldalról rontott a feleje nyomuló ellenségre.

Most egyszerre csengő trombita-harsogás hangzott föl a közelben, vontatott német vezényszavak hallatszottak s terjedelmes csatavonalban rontott a burkus had előre. Hadik most azt véve észre, hogy az ellenség majdnem még egyszer



FUTAKI GRÓF HADIK ANDRÁS TÁBORNAGY.

MÖSSMER JÓZSEF

vásznon- és fehérnemű-raktára a „Menyasszony”-hoz.

Budapest, Koronaherceg- s zsbárnu-utca sarkán 12. (báro Orczy-féle ház).

Ajánlja legnagyobb választékban legjobb minőségű rumburgi, irlandi, creasz, takács és ágylepedő-vásznot, asztalterítkeket, ágyneműt, törülközőt, kávékendők, crepe- és java-takarók, asztalkendők és terítők, len- és battisz zsebkendőit, chiffon, chirting, oxford, lugszövetek, színes ruhaperkál, angol zellrek, ruha-pique, brillantin szatint legujabb mintákban. Pique- és trió-takarók, függönyök, ágyszegélyek (Gimpen) és himezett esikok; továbbá női, úri és gyermek-fehérneműek vászon és chiffonban, u. m.: ingek, nadrágok, mellények, alsósoknyak, lepedők párnák, himezett és sima ágyszegélyek, harisnyák, lábtők, gallérok, kézelők, izzadság-felzivő és crepe-mellények és nadrágok Müncheni előnyomatott tárgyak kereszt-hímzésre, s mindenféle más cikkeket. — Magyarhoni gyártmány nehézségek, asztalneműk és törülközőkben. — Menyasszonyi kelegények legjobban összeállítottak és legjobban és legolcsóbban, ugymint megrendelések postai utánvét mellett leggyorsabban eszközöltetnek. — Leszállított árjegyzék f. é. április 1-től, ugymint minták kívánatra ingyen. — A lenneműk valódiságáért kezeskedik a czég.

ORVOSI TANÁCSADÓ
VAROSON ÉS FALUN.
SZERKESZTETTE
LENGYEL DANIEL
orvos-tudor,
a budapesti kir. orvos-egylet és kir. magyar terméztud. társulat tagja.
Ára füzve 1 frt 50 kr.

Nőgyógyászati titkára,
vagyis legujabb levelező-könyv nőkszáma.
Harmadik bővített kiadás.
Ára kötve 1 frt 50 kr.

Bátorkodom a n. é. közönség b. figyelmét legujabb termésű, kiváló finom ízű, erős „Havanna” kávéra felhívni, melyet kilonként 1 frt 70 kr-ával o. é. 3 kilós csomagokban — postai utánvétellel szállítok vidékre. — Tisztelettel 935
KOBELT GYULA,
Buda-est, Mária-Valeria utca 7. sz.
Az üzlet alapított 1799-ben.

Dr. Lengyel F.
nyir-balzsama.
Már a növényi nedv, mely a nyirből ha annak törzset megfúrjuk, kifolyik, ember emlékezet óta a legkiválóbb sebszer- nek van ismervé; ha pedig e nedv a földaló utasítása szerint meg vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azaz arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a követ-kező reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán az gyöngéd és fehérre válik.
E balzsam kisimítja az arczon támadt redőket és himlőhelye- ket, fiatal arczsint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngéd- séget és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a seplőt, máj- foltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrtájt és minden egyéb bőrrszenyvet eltávolít. Egy korsóval használati uta- sítással együtt 1 frt 50 kr.; postán küldve 10 krral több.
Fő letét Magyarország számára: **József, gyógy- szerésznél, Budapest király-utca 12. szám. Pozsonyban Piszatory Bódog, gyógyszer. Temesváron Tarcsay József gyógyszerész. Zágrábon Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél**

Az általános közkedveltségben részesült mohai **ÁGNES** forrás
hazánk egyik legszénsavdúsabb **SAVANYUVIZE**
kiváló szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomorok az idegrendszer bántalmain alapuló bajaiban. Általában a víz mindazon kóroknál kiváló figyelmet érdemel, melyeken a szervi élet támogatása s az idegrendszer működésének felfokozása kívánatos.
Borral használ a már is kiterjedt kedveltségnek örvend.
Forrásleírások kívánatra ingyen szolgáltatnak.
Friss töltésben mindenkor kapható
ÉDESKUTY L.
m. k. udv. szállítónál; Budapest, Erzsébet-tér 7.
Ugyszintén minden gyógyszerárban, fűszerkereskedés- ben és vendéglőben.

Ma érkezett
25,590 rf legjobb minőségű gyapjuszövet
egész öltönyökre!
A brni egyesült posztóipar-testületől
mesés olcsón, majdnem ingyen

1 egész öltöny 4 rőf legjobb minőségű gyapju- szövet csak	4.55
1 egész öltöny 4 rőf egészen finom gyapjuszö- vet csak	5.90
1 egész öltöny 4 rőf a legfinomabb és lelege- gansabb most csak	7.90
Ligh. fekete brslán. perovien szalon-öltönyre 4 rőf.22 frt helyett most csak	8.90
Továbbá	
5000 db 1/4 nagys. legfin. gyapju plaidkendő drbja csak	5.95
5000 db 1/4 nagys. legfin. gobelin ripszagy- terítő drbja most	2.75
5000 db 1/4 nagys. igen elegans valódi diszvir. ágyterítő bojtalt drbja csak	3.25
5000 db legfin. szín. oxford, creton vagy finom fehér chiffon-ing, bélelt mellék csak	1.35
5000 db legfin. lelegeg. szín. czeppir, madapol, vagy legfin. doubl chiffon-ing csak	1.65
2300 db lelegeg. fehér szalon-ing sima vagy himezett mellék most csak	1.85

A lelegegansabb nyak- és zsebkendők fél áron.
Kapható **SCHILLER L.-nél**
a szép menyasszonyhoz SZ.-FEHÉRVÁROTT
Csomagolás ingyen!
Vidéki rendelémények azonnal és legpontosabban teljesítették.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:
MONDÁSOK
AZ ÉLET KÖNYVÉBŐL.
KIEGYZETGETTE
GREGUSS ÁGOST.
TOLDALÉK.
MONDÁSOK A MESÉKBŐL.
Ára vászonba kötve. 1 forint.

Az első és legnagyobb török törülköző-gyár legközelebbi nagy liquidációja alkalmával a gyártmányok óriási mennyiségét vásároltam meg és csak **3 frt 50 kr.-ért küldök 12 db török törülközőt** melyek ezélt há-omszor ennyibe kerültek. E jeles minőségű török törülközők, melyeknek mindgyike külön öszszhangzó, vörös bordúrral és rojtjal van ellátva, nagyon alkalmasak fro- títózásra is, használatuk igen praktikus és szép, ér éke: aján- dékot képeznek. Min-en takarékos és praktikus gazdaszony, valamint minden gondos családja bizonyára sietni fog e törül- közőkből rendelni, annál is inkább, miután 6 törülközőt is küld- kök mindenkinék 1 frt 75 krnyi, említsére állg méltó árnak után vétele vagy előleges beklűlése mellett. Levél vagy távirati czim **CH. KANN General-Exportation** BECS, II., Leopold asse Nr. 11. 928

A TITOK, mely családomban már közel 50 év óta öríztek: a hatásában felülmúhatatlan **MELUSINE** hajnövesztő kenőcs készítése. 958
Ezen hajkenőcs, mely a budapesti vegyteni kísérleti in- tézet vegytan-professzora Liebermann Leó ur által megvizs- gálva, jónak találtatott, gyógyhatásos, tökéletesen ártalmat- lan szerekből van készítve. Általa még a leggyengébb haj- talaj is megerősítetik, a haj a késő aggkorig természetes üdéségen megtartatik, megóvatik az időelőtti megcsúszástól. A fej- korlát tökéletesen el- távolítja, a f-jbört tej- fehérőség tisztítja, s ez által számtalan fej- betegségek elejét ve- lam kapható. — Egy tégegy ára frt 1.50, az üres tégegyek a teli tégegyek vételénél 15 kr-ával visszaváratnak. — Vidéki megbízások postautánvét mellett pontosan teljesítetnek. „MELUSINE” fogporom, tiszta növényi alkatrészekből ké- szítve, a fogaknak fényes fehérséget kölcsönöz, fogkövet, va- lamint a száj minden kellemetlen szagát eltávolítja. Külön- sen beteg fogaknál nem elégé ajánlható, ugyanis edzi a foghúst, megóriz fájdalomtól, sőt a gyuladás által már fe- kete fogakat is meggyógyítja idővel. A ki csak egyszer ki- sérlette meg „Melusine” fogporomat, azt bizonyosan más ilyenmű készítményeknél nagyobbra fogja becsülni. Egy do- boz ára 50 kr. o. é. Két dobozál kevesebb nem küldetik.
A védjegy különösen megfigyelendő.
Hausner Róza, Budapest, VIII., Sándor-utca 7.

WINKLE NÁNDOR
üveg-, tükör- és képeret-raktára
ajánlja leszállított árak mellett gazdagon f. szerezett **üveg- és tükör-raktárát**, legnagyobb választékban minden- nemű legujabb **képereteket**, továbbá legszebb grézi aranyhálak, hozzá való különböző hálartok, és régi hírbn álló padolat-fénymáz használati utasítással. — Kívánatra árjegyzékkel bérmentve szolgálok.
WINKLE NÁNDOR üveg-, tükör- és képeret-raktára, Budapest, kigyó-utca (Párisi ház.) 964

Kérem! Figyeljünk!
Törvényes felmondás folytán kénytelen vagyok **kendő és szövetáru** gyári raktáromat feladni.
Könél fogva egész női kendő-raktáramat, mely 12.000 darab női 854
téli nagy kendőből áll, eladom, darabját **csak 1 frt-ért.**
Ezen nélkülözhetlen nagy kendőknek minden föl- tűnő dicséretétől tartózkodom.
Ezen nagy női kendők **verseny-kendő** név alatt, mindenütt ismeretesek, pompás színekben és fran- czia legujabb divatos árnyalatu kivitelben, mint: **vörös, fehér szürke, drapp, skót, tőrök, barna, fekete, kockás minden színvegyűléssel, kék s szivárvány színekben** s míg a készlet tart, készpénz vagy utánvét mellett szolgáltatnak ki.
Ha valaki valóban olcsó, nélkülözhetlen kendőt akar, akkor tüstént forduljon az alantirt czimhez.
Nélkülözhetlenek e kendők minden nőnek, **házban, utcán, sétán, gyógy-helyeken kertben, mezőn és erdőben, valamint uton.**
Czím:
Wiener Tücher-Industrie Wien, I., Kolowratring Nr. 9.

oly erős, mint az ő csapatjai. Visszavonulásra határozta el tehát magát s rögtön hátrálót fuvatót a háta mögött tartózkodó törzs-trombitással s ő maga is kardjával intgetett a «Rajta magyar!» kiáltással vészes fürgeteg gyanánt előreszárguló huszárszázadoknak, hogy visszaforduljanak. Egyes szakaszok nyomban teljesítették is a parancsot, de a többség morgott. Ekkor megsarkantyuzta paripáját az öreg Faragó István káplár a székely huszárezred 2. századából (ki már egyszer obsitot kapott vala, de nem élt vele) s Hadik elé ugratva, mondá: «Nem oda Buda! gyenerális uram, most már, ha idáig eljöttünk, Herkópatérnek sem megyünk vissza!» s ezzel hamar kikapta a trombitás szájából a trombitát, hogy a hátráló ismétlését megakadályozza.

Leírhatatlan jelenet következett erre. A zavar közepett a mokány agg vitéz buzditására a parancsnokot is elhagyta higgadsága, újból rohamot fuvatót s magasra emelt karddal a porosz csapat felé vágatva, régi magyar szokás szerint párviadalra hívta fel az ellenséges vezért. Csakhamar előtte termett az óriás testalkatu porosz tiszt s lovagiasan tisztelegve kardjával, bemutatá magát: — «*Graf von der Schulenburg!*» — «*Hadik de Futak!*» — volt a válasz s a következő pillanatban összecsaptak. Nehány másodperc múlva *Schulenburg* gróf kettéhasított fejével bukott le lováról s egyik lábával a kengyelvasban megakadván, a megbokrosodott paripa elszárgult vele.

A harcok közelében fekvő *Hallerswerda* falu kastélyának urnője, özvegy *Lichnovszky* hercegné, kastélya tornyáról távcsövel szemlélte a közvetlen közelben lefolyó párviadalt a két hős között. Nyomban a porosz vezér eleste után történt az eget hasagató harci zajjal előrohánó huszárság támadása. A huszárok, a mint az első kardcsapások után észrevették, hogy kardjaik pengéi a burkus vértések fehér köpenyei által eltakart páncezelokon egymásután elpattannak, szorosan hozzáférkötöttek az óriás teuton-alakokhoz s derekon átkarolva őket, az Alföld románán megtanult ügyességgel kirántották a vasas németeket a nyergekből. A legváltóságosabb pillanatban megjelent az oldalt portyázó Ujházy ezredes három huszárszázadával s hátra rohanta az ellenséget, mire ez egyszerre megfordult s vad futásnak eredt.

Az ütközet után *Lichnovszky* hercegné egy házi tisztje jelent meg Hadik előtt, átadva egy levelet, melyben a hercegné a magyar vezért tisztí karával együtt villás reggelire kastélyába hívja. *Hadik* elfogadta a szívélyes meghívást, s a kastélyban való rövid időzése alatt nyíltan bevallá előtte a hercegné, hogy a csatában tanúsított s ő általa a legfeszültebb figyelemmel kísért lovagias magaviselete, egész lénye, modora, udvariassága oly mélyen hatott szívére, hogy érzelmei nem uralkodhatván, a hagyományos illem szokásainak mellőzésével is felajánlja kezét és szívét. A mélyen megilletődött tábornok beleegyezett s megígérte, hogy a háboru után megkeresi aráját. Be is váltotta szavát s a következő évben házasságra kelt a herceg-hölgygyel. Középkori lovagballadára méltó tárgyat szolgáltatott e romantikus incidens után kettőztetett gyorsasággal folytatta menetét *Berlin* felé.

Október 15-ikén *Wusterhausenig* haladt, hol *II. Frigyes* vadász-kastélyában meghált; 16-ikán végre feltűnedeztek *Berlin* tornyai és bástyái. Hogy *Berlin* lehetőleg észrevétlenül közelíthesse meg, a főútról jobbra a *Königswald* erdőségbe tért le s 4 mérföldnyi menet után észrevétlenül a sziléziai kapu elé érkezett. A főváros parancsnoka, *Rochow* tábornok csak kősa híreket hallott valami ellenséges lovas-

csapat közeledéséről, minek folytán semmiféle előkészületet az ellenállásra nem tett. A rémhír hallatára most hírtelen elzaratta a kapukat s megkettőztette az öröket a falakon. A mint *Hadik* a város alá érkezett, lovag *Tichtl* drago-nyos őrnagyot küldötte a köpeniki kapuhoz s a várost 300,000 tallérnyi hadi serezzel lefizetésére szólította fel, azzal fenyegetőzve, hogy *Berlin* rögtön bombáztatja. Miután azonban *Tichtl* lovag a magával vitt trombitással együtt több mint 1 $\frac{1}{2}$ óráig visszatartatott, megkezdte a támadást. Bár *Ried* ezredes vezette az 1000 emberből álló előcsapatot 2 ágyuval, utána következett *Sulkovszky* herceg két zászlóalj magyar bakasággal és 4 ágyuval. Ezeket követték a huszárok *Babóchay* és gróf *Mitrovsky* tábornokok alatt. A poroszok a *Spree*-hidat 300 emberrel szállták meg, a felvonó hidat felhúzták s a sziléziai kaput bezárták, mely mögé erős őrséget helyeztek. De a felvont hid lánczai csakhamar ketté szakadtak *Nagy Manó* tüzérkapitány jól irányzott lövései alatt, a hid lecsapódott s azon át a bakák nagy harci zajjal nyomultak a megretent városhoz, rögtön megtámadva a kottbuszi kapunál álló 300 porosz. *Rochow* tábornok most 2 zászlóalj gránátost küldött a fal hosszában a benyomuló ellenség ellen, de midőn e két zászlóalj arra a pontra ért, melyre őket *Hadik* kívánta, utóbbi személyesen állott élére az összes huszárságnak s rohamra vezette azt a poroszok ellen, míg a gyalogság az ellenség oldala ellen indult. Minden oly jól sikerült, hogy egyetlenegy porosz sem menekült, valamennyit levágták vagy elfogták és 6 zászlót is elfoglaltak. Erre a kottbuszi kapunál állott 400 főnyi tartalék is futásnak eredt, de a huszárok által utólérve, mindnyájan lekonzultattak vagy elfogattak. *Babóchay* tábornok, karddal kezébe, huszárszájainak élén, golyó által találta a hősök halálát.

Hadik most a városi elnökhöz küldte báró *Walterskirchen* századost azzal az üzenettel, hogy most már 500,000 tallérral váltsa meg magát a város, 100,000 tallért pedig fizessen a legénység számára, mely hadi szokás szerint szabad prédaejtésre volna bocsátandó. Ez alatt a királyné, *II. Frigyes* büszke hitvese, könyezve távozott *Rochow* tábornok karján, ki őt őrizet alatt *Spandauba* küldte. A királyné levélben arra kérte fel *Hadik*ot, hogy bannék diszkreczióval a szerencsétlen várossal, «mely alkalommal a magyar nemes ember lovacsiasságához apellál».

Hadik a királyi várba szállt, melynek ormairól két napig a magyar nemesi inzurrekció zászlóját lobogtatta, birtokába ejtette *II. Frigyes* titkos levéltárát, megsemmisítette a katonai gyárak készleteit s nagyszámú lövedéket a *Spree*be dobogott; végül beszédte a 225,000 tallérra alászállított hadi serezzel, azonkívül 50,000 frtról váltót állított ki magának a polgármester által, melyet egy bécsi czég később le is számított, 25,000 tallért pedig a legénység között osztott szét.

Midőn *Hadik* a hadjárat kezdete előtt *Mária Teréziától* külön kihallgatáson bucsut vett, ez őt a következő szives szavakkal bocsátotta el: «És most sok szerencsét, és hozzon nekem valamit *Berlinből*!» *Hadik* most abban a kellemes helyzetben volt, hogy a királyné tréfiás kívánatát teljesíthesse. A glacé-keztük éppen divatba jöttek az udvaroknál; a berlini keztük pedig a leghíresebbek voltak finomság és drágaság dolgában. *Hadik* maga elé hívatta a porosz királyné udvari keztü-szállítóját, *Walter Gottfried Leberecht*-et s értésére adta, hogy abból a finom keztü legkitünőbb muestrájából készítsen 48 óra alatt 10 tuczat hölgy-keztüt azon kézművészt után, melyet *Hadik* a királyi

palotában talált, *Mária Teréziát* még leánykorában életnagyságban ábrázoló olajfestményről levétezt. A keztü a kitűzőt időre el is készült s *Hadik* átvette a *Berlin* városának czimerével díszített, ezüstösatos ébenfaszekrénybe elhelyezett illatos portékát.

II. Frigyes október 12-én *Lipésében* értesült *Hadik* hadmenetéről. *Dessau* herceget nyakra-főre *Berlin*be küldvén ő maga is a sereggel követé.

Hadik október 17-ikéről 18-ikára viradó éjjel hagyta el *Berlin*et. Épen jókor, mert akkor *Dessau* herceg már alig 2 órányira volt a várostól. Visszavonulását *Storkowon*, *Neu-Schadowon* át folytatván, *Beeskow*nál a *Spree* jobb partjára lépett át, s miután a hidat leromboltatta, a nagy *Spree*-töltésen folytatta menetét *Kottbuszig*, innen *Spremergen* át *Hoyerswerd*ig ment, hol október 23-ikán végre üldözői körén kívül jutott. Október 24-ikén *Bautzen*be vonult be a főhadiszállásra, 420 foglyot hozván magával. A hadi serezzel mintegy 300,000 tallérra rugott.

A visszavonulásnál több esetpatéja volt a porosz *Seydlitz*-huszárokkal, így nevezetesen *Hoyerswerd*ánál, mely alkalommal *Orczy* báró ezredes és *lutzingeri* lovag *Tichtl* őrnagy megsebesültek, ez utóbbi az egész porosz huszárezredet föltartóztatta a parancsnoksága alatt állott 2 századdal.

Hadik e merész fegyvertetteért a *Mária Terézia*-rend lovagkeresztjét kapta. A királyné sajátkezűleg levelet irt neki ez alkalommal, mely a következőt is tartalmazza: «A 25,000 tallér szétosztása a legénység között nagyon szép; és önzetlen volt magától az, hogy magának mitsem tartott; még adok tehát magának 3000 aranyat.»

A következő évben *Hadik* Bécsben tartózkodván, egy udvari bál alkalmával maga elé hívatta a királynét.

«Nos, maga nekem ugyan szép ajándékot hozott *Berlinből!* — szólította meg. — A keztü, a mit küldött, valamennyi mind a jobb kézre való! De se baj, tudom, hogy *Berlinből* rossznál egyéb nem jöhet. — Ez volt a furfangos *Walter Gottfried Leberecht* uramnak a boszúállása.

Hadik 1763-ban grófi rangra emeltetett és a futaki uradalmat kapta, 1774-ben tábornagygyá nevezetett ki. Ugyanez év május havában az udvari tanács is újja szervezetéven s külömitett hivatalai központossáttván, gróf *Hadik* *András* tábornagy nevezetett ki a haditanács elnökévé is.

Ez állásában nyílt alkalma azt a hazafias szolgálatot tennie nemzetének, melyet e sorok elején érintettünk s melynek leginkább köszönhetjük, hogy bukovinai véreink egy századon át idegen népek tengere között is megmaradtak magyarokul.

Erre nézve a gróf *Hadik*-féle családi levéltárban őrzött okiratok adják meg a fölvilágosítást.

Miután *Moldva* török tartományának 1776-ban Ausztria számára átengedett része *Bukovina* név alatt külön katonai közigazgatást nyert, mely 1786-ig tartott, azért ez új ország-rész közvetlenül az udvari haditanácsnak lón alárendelve. Ez időben (1777—80-ig) keletkeztek az ott még ma is fennálló magyar telepítvények a székelyek bevándorlása által a moldvai csángó falvakból. Mit keres *Bukovinában* a magyar? Hát olyan mostoha volna maga az édes anya, hogy számúzi leghivebb fiait, a székelyeket, az ősi tűzhelyről? E kérdés a történelem, különösen pedig az osztrák hadsereg története felel meg, mely elbeszéli, hogy 1772-ben báró *Bukow* volt Erdély katonai kormányzója, a ki a székely határvidék felál-

lításakor az örökös katonaságtól irtózkodó székelyeket annyira üldözte és oly zsarnokilag bánt velök, hogy kegyetlenkedései elől több székely család menekült *Moldvába*, s különösen a *Tatros* és *Tászló* partjain telepedtek meg, a fővezetésre ítélték pedig *Moldva* bensejében kerestek menedéket. Így menekültek ki ezen időben a mádfelvi zavarok alkalmával a bukovinai magyarok elődei is a Székelyföldről *Moldvába*, hol több évi bolyongás után a csángó falvakban találtak vendégszerető hajlékot, míg végre *Hadik* *András* tábornagtól, a főhaditanács új elnökétől az a hír érkezett, hogy az ő kérelmére és erélyes közbenjárása folytán *Mária Terézia* királynő amnestiát adott nekik, de nem szabad hazájukba visszatérni, hanem a néptelen *Bukovinában* kapnak helyet telepedésre. A sokat hányatott magyarság elfogadta a súlyos föltételt, s *Moldvából* átköltözött *Bukovinába*, hol már akkor is lakott kevés magyarság, részint az utolsó *Rákóczi*-fölkelés után *Zemplémből*, *Sárosból* *Galicziába* s innen *Bukovinába* menekült kurucok utódai, kik az unjonjéttel összevegyültek és kezdetben négy falvat alapítottak.*

Hadik *András* gróf erélyesen vette kezébe a betelepítés ügyét, több ízben beutazta a telepítvényeket s az ő terve szerint építette a saját neve után keresztelt *Andrásfalvát* és *Hadikfalvát*, melyeket saját költségén magyar népiskolával és magyar lelkipásterrel ellátott. A ki *Galiczián* keresztül jön *Bukovinába*, azt a sok nyomoruságos rutén és oláh falvak után kellemesen lepik meg az említett rendszeresen épített magyar helységek fehérülő házsorai, melyeknek mindenik meglátszik a lelkes magyar főur áldott keze.

A magyar nemzeti muzeum könyvtárában pedig megvan azon beszéd kéziratja is, melyet gróf *Hadik* *András* tábornagy, *Bács megye* főispánjává történt beiktatása alkalmával tartott, mely azért is említésre méltó, mivel a beszédben a székely-magyarok *Bukovinába* való telepítésről is behatóan megemlékezik, és mert ez volt az első szónoklat, mely ily ünnepélyes alkalomból nem latinul, hanem magyarul mondatott.

A kitünő katona, nagylelkű főur és igaz magyar hazafi 1790-ben szenderült jobblétre. Tetemei birtokán, *Futakon* tetették örök nyugalomra.

Utódainak, a gróf *Hadik*-családnak jelenlegi feje *Hadik* *Béla* gróf, valóságos belső titkos tanácsos és cs. k. ellentengernagy. Ő a híres tábornagy legidősb fiának, *János*nak unokája. *Berlin* meghódítójának sikerült arcképe, mely szövegünkét díszíti, *Béla* gróf kassai képtárában levő eredeti olajfestmény másolata, s a tábornagyot katonai egyenruhában ábrázolja. *Béla* gróf mint corvette-kapitány *Ferdinánd* *Miksa* főherceg — a boldogult mexikói császár — mellé volt beosztva, hogy őt a hadi tengerészetben kiképezze. 1860-ban mint ellentengernagy beadta lemondását s nejevel, sz. *Barkóczy* *Iloha* grófnővel hazájába tért vissza, s jelenleg kassai palotájában él, a tudományos és művészeti mozgalmak iránt folytonos érdeklődést tanúsítva.

MARCIÁNYI GYÖRÖS.

* Ily menekült «*Rákóczi*»-nak, kik a Lengyelországba átszökött fejedelmek kíséretében *Galiczia* határát átlépték, maradványai ma is találhatók *Bohnián*, *Tarnov* és *Wadowice* vidékén, hol is kisebb-nagyobb családok között ma napig megőrzik magyarságukat és anyanyelvüket. Így p. a *Krakó* vidékéről szedett 56. sorszámozott évenként több magyar legény sorozták be az ezred kiegészítő kerületében lakó magyar családokból, miről e sorok írója, ki mint tiszt nevezett ezredben szolgált, személyesen meggyőződött. — *M. Gy.*

KECSKEMÉTEN.

Kecskeméti asszonyok, leányok... Hol veszi a szépséget orezajok? Márciusi hóval mosakodnak? Ilyen időn attól mosolyognak? Tavasz szél csokolja e sorba? Az festi-e arcukat pirosra? Virágok tán? s az első napfénynek *Szinpompája* játszadozik vélek?

Itt született a «*Bánk bán*» költője, *Nines* szükségünk semmi szépítőre, Elég nekik az a napfény, a mely Elárad az égi költészettel, Mely a «*Bánk bán*» lapjairól tör ki. Megtanultak benne gyönyörködni. A könyv fényét, szépségeit látom Sugározni a hájos orezakon.

DALMADY GYÖZÖ.

MEGJÖTT AZ ÉN KICSI FECSKÉM.

Megjött az én kicsi fecském A párjával szép kettészékén. Ott repked az eresz alatt, Hol fészke áll, — épen maradt.

Kis szíve annak úgy örül, Vigan tekintgeti körül. *Nines* semmi híja, megvan az, Jó karban érte a tavasz.

Csevegve száll onnan felém, Közel, hogy majd elérhetem. Szárnyával is felém legyint: — Nézd! itt vagyunk mi is megint.

Nagy messze földről érkeznek, Zúgó tenger fekvő közénk... Zord szél, hóval fedett tetőn Állott élénk fenyegetőn.

De nem riaszta vissza már Hó, szél, se zúgó tenger ár... Szállunk magas kék égbe fenn, Hol nap sugárzik fényesen.

Ha rád viharzó tél borul, Várjon csak kelked jámborul. Kifújva mérgét, elhal az, És jó nyomába szép tavasz.

Ha útad itt lent elsorúl, Ne térdre vissza botorúl. Magasra fel! a lili mutatót A csüggődnék más utat.

Mi tudjuk ezt... s lásd így van az! Egyszer csak eljön a tavasz. — Vén fán kihaját a száraz ág. És fölleljük a szebb hazát...

DÖMÉNY JÓZSEF.

A GYÖRGY KOCSIS OSTORA.

Történeti beszély.

Irtá P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Vége)

VI.

Homonnay betörése és a nádor alávonulása hírére *Rákóczi* csakugyan visszavonta seregeit a *Tisza* mögé. *Homonnay* nagy diadalal jelentette Bécsbe, hogy ellensége futva-fut: de ott jobban ismerték a dörgést s a haditanács mozgalmak iránt folytonos érdeklődést tanúsítva.

Valóban úgy is volt; *Rákóczi* csak azért vonult vissza, hogy erejét annál inkább összezsugorítsa; a tömegesen csatlakozó hajdúságot s a magyarországi felkelő vármegyék seregeit magához kapcsolja s így megkettőztetett erővel törjön előre. A nádor ugyan lejött *Szerencs*re, hol neki vadul vítezze még a sirloltoknak sem hagyt nyugodalmat s *Rákóczi* őseinek hamvait szelnek eresztették. De ez csak arra szolgált, hogy *Rá-*

kóczi annál nagyobb sietséggel törjön előre a *Bodrog* mente felé, minek következtése az lett, hogy a nádor és *Homonnay*, félvén *Rákóczi* seregei túlszárnyalásától, a legnagyobb sietséggel vonuljanak vissza a bányavárosok irányában. *Rákóczi* nyomon követte őket, míg kisebbik fiát, a szelid tekintetű, de különben elég vitéz *Zsigmond*ot, tapasztalt hadvezérrel *Kornisszal* és *Bakossal* felküldötte *Ungvárra* felé, hogy a *Homonnay*nál ejtett esorbát kiközösörüljek.

A több ezerből álló sereg érkezének hírére *Homonnay*né, *Jakusith* *Anna* jobbnak látta a várat odahagyni, mert nem tartá elég erősnek arra, hogy egy keményebb ostromot kiálljon. *Várnagy*ának meghagyta ugyan, hogy a várat körömszakadtig védelmezze: de maga, feltöbbszínű kincseivel, a sokkal erősebb jeszenői várba vonult.

Ungvár tartotta magát, a mig lehetett, de midőn *Rákóczi* *Zsigmond* ágyuitól a bástyák omladozni kezdetek, kitűzte a fehér zászlót és szabad elvonulás föltétele mellett a várnagy földatá a várat.

Rákóczi *Zsigmond* őrséget hagyva *Ungvár*-ban, azonnal *Jeszenő* alá sietett s a legerélyesebben megkezdte annak ostromát is.

Már fel voltak hánnya az ostrom-sánczok s másnap reggelre ki volt tűzve a vár lövésének megkezdése; az ifjú herceg befejezte szemléjét és sátor előtt vidáman beszélgetett a tisztekkel, megvilágítva a nap hanyatló sugaraitól.

Egyszerre kocsi állott meg a tábor előtt s abból egy talpig gyászba öltözött nő lépett ki, szeptilált ősz hajjal, beesett szemekkel és tisztelgetet előidéző vonásokkal. Azonnal a herceg holléte után tudakozódott, s midőn ezt a domb magaslatán megmutatták neki: korát meghaladó sebességgel haladt fel a halmon s vetette magát a meglepett herceg lábaihoz.

— Keljen fel néném asszony, — mondá *Rákóczi* *Zsigmond* nyájisan, — csak isten előtt szokás terpede-ni... A helyett inkább mondja el, mi ok hozta ide a táborba?

A szegény öreg asszony a fuldokló, görcsös zokogástól alig tudott szóhoz jutni; csak jobbát emelgette fenyegetőleg az oda jól kivethető jeszenői vár felé, miközben kétségbeesve kiáltozá:

— Az az átkozott asszony!

— Térjen magához asszonyom-némmondja el panasztát, — szóló résztvevőleg *Rákóczi* *Zsigmond*.

— Én özvegy *Tunyoginé* vagyok *Szatmár* vármegyéből, kinek egyetlen fiát, szegény *Ferenccemet* ez az istentelen, átkozott asszony ártatlanul kivégeztette. Esdekelnem jöttem és könyörögni nagyságodhoz, hogy álljon szobut szegény fiamért s ne irtalmazzon annak az istentelen hárpániának, hanem végeztesse ki, ha kezei közé kerül. Véré, életét kívánom, mint ő az én fiamnak, fejet fejtér, szívet szívtér!

— Jaj édes nénémasszony ez nem keresztényi kívánság. A háboru ugy is rettenetes dolog és igen sok véráldozatot kíván, ha pedig még a szobut is hozzá adnók, akkor az isten nem vezetne győzelemre bennünket.

— Hát ő miért kívánta az én ártatlan kedves fiam véré, a ki semmit sem vétett neki, sőt atyafia és hű szolgálja volt teljes életében?

— Hallottam az esetről s azt hiszem, a vakbuzgóság vezette erre. A buzgóság asszony-ném istenes dolog, de a vakbuzgóság, mely épen vérben gázol, kárhözatos bűn. Ha azt tennők, mit néném asszony kíván, hasonlatosak lennénk ő hozzájuk, kiket elkárhoztatunk. Különb is a «*Kocsis* *György* ostorosapása» eléggé eléri őket; jószágai, várak már egyig a mi kezűben vannak az egy *Jeszenő*n kívül, melyben maga a grófné bennrekedt s ha a jó isten ugy akarja,

holnapután eléggé gyönyörködhetik kegyelmed veszendő voltukon.

— Akkor engedje meg legalább nagyságod, — mond összetett kézzel a szegény öreg asszony, — hogy itt maradassak a táborban és lelkesíthessem vitézeinket az ostromra. Engedje meg, hogy bevárhassam ennek a nőstény tigris barlangnak elpusztulását s megláthassam annak a büszke asszonynak megaláztatását.

— Az ellen nincsen semmi kifogásom, — mond Rákóczi Zsigmond — habár asszonyok számára a közelebbi napokban itt egy kissé erős mulatság lesz. Azonban remélem, nem

czélosan, mint egy Rozgonyi Czeczilia, egyik bástyáról a másikra megy, mindenütt lelkesítve vitézeit s nem egyszer maga sütogetve el füstölő kanóczával a vár bömbölő csatakigyóit.

Szép látvány volt Jakusith Annát, mint egy fészket védő nő-oroslánt látni a vár ormáin, de az ostromlóknak is kijutott szerencsés-jök e tekintetben, hogy ők is nőtől nyerjenek lelkesedést.

Ott járt, mint egy sötét felleg, az ostrom-sánczok egyikétől másikához rohanva a szegény özvegy Tunyoginé, mint a fivesztett anyaroslán; hófehér haját, fekete köntösét ugy

Igy tartott az ostromlás 5—6 napig, míg Korniz uram tüzerése és nehéz ágyui annyira közeledtek a várhoz, hogy a bástyák egymásután kezdtek alázuhanni a mélységbe. Mindennek dacára Homonnayné nem tágitott; nem annyira a várban levő kincsei miatt, mint büszkeségből, — félvén a megaláztatástól azok részéről, kiket oly kemény gunnyal illett egykor, s félvén attól az ősz asszonytól is, kinek kilétét — a mint az ostromsereg jobban-jobban közeledett, nem volt nehéz kitalálnia. Védelmezni akarta magát utolsó csepp vérig, habár várbeli tisztjei nyíltan megmondották neki, hogy



Whitehead háza és boltja.
A hátsó szoba, mely a nitroglicerint raktárául szolgált.

A konyha, melyben a nitroglicerint készítették.
Robbanó folyadékkal telt edény, melyet a pinczében találtak.

A DINAMIT-ÖSSZEESKÜVÉS. — A TITKOS NITROGLICERIN-GYÁR BIRMINGHAMBAN.

tart sokáig, csak bele ne unjon azután néniem asszony.

Ezt mondva, sátorába vonult be.

Másnap reggel megdördültek az ágyuk Jeszenő vára alatt, az erdők szárnyas dálnokai kővályogva menekültek tova a csönesebb vidékre; az egész völgyet füst töltötte be a vár körül, melyet csak nehezen tudott az el-lelben szellő megkritikálni. Ilyenkor aztán kiemelkedett az egész hegyorom, melyen a vár állott, a ködtengerből; s a mint a nap sugarai odaszegődtek a vár ormáira, látni lehetett a vár vitéz asszonyát, Homonnayné, a mint sisakosan, pán-

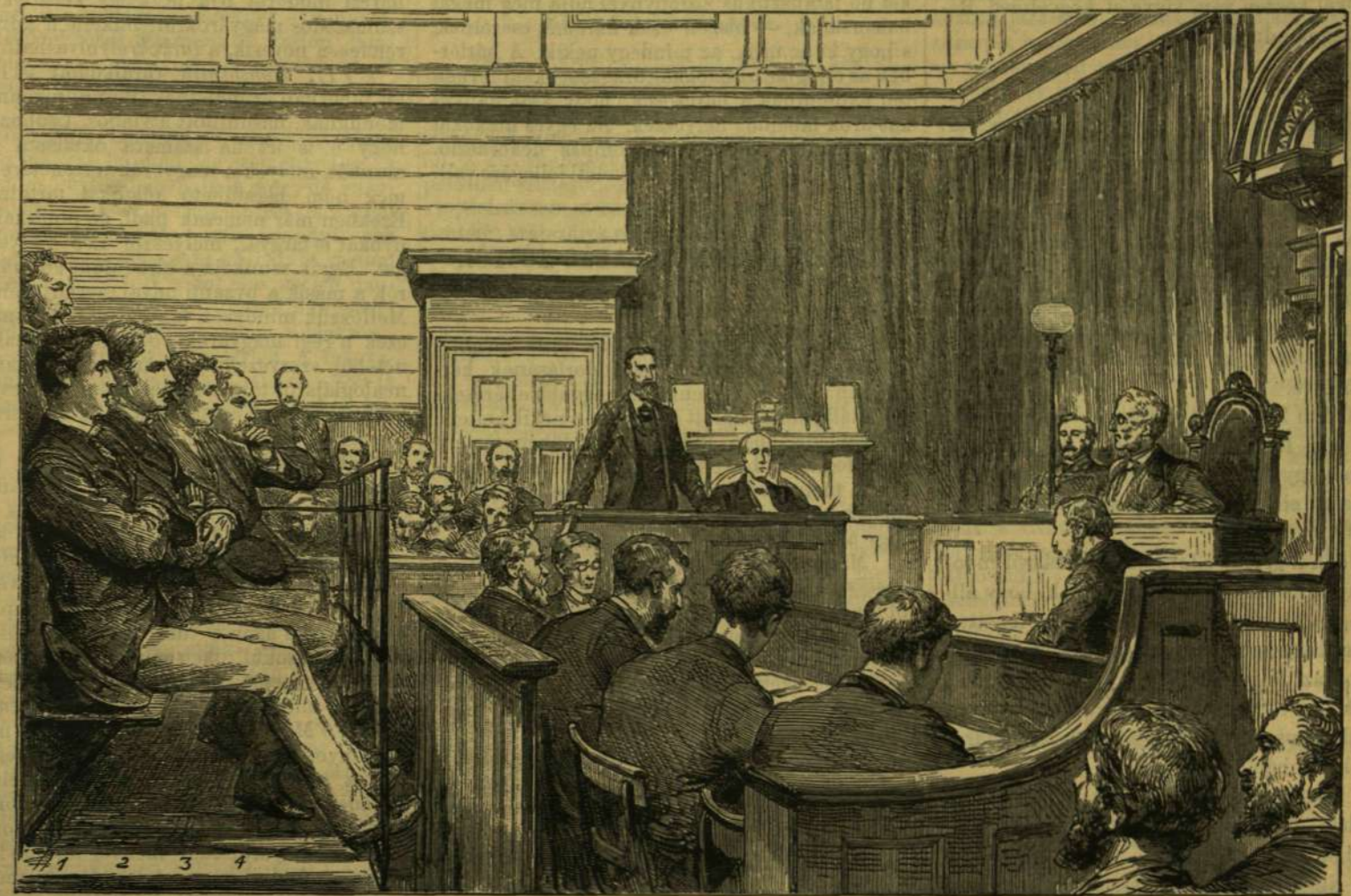
libgettette utána a szél, mint midőn a sötét felleg felső részét ezüsttel vonja be a hold. Az özvegyasszony könnyű fekete zászlót hordott jobbujában, melylyel oda-oda fenyegetett Jakusith Annára, a mint azt a vár ormán megpillantotta; az ostromsereg minden csapatánál elbeszélte szerencsétlen fia esetét; boszura serkentette a harci ifjúságot s annak lelkesedését folyton tüzelte az oldalán vitt kis hordóból, melyet magával hozott hű cselédje, mint a szegény asszony olajos koróját, soha sem engedett kiapadni.

A ki távolról nézte a harzot s egyebet nem tudott a dologról: azt hihette volna, hogy itt csak két nő viv csatát egymás ellen.

a vár bástyái annyira leomlottak s a várbeliek oly kevesen vannak már, hogy egy hajdútámadásnak nem lesznek képesek ellenállani.

De Jakusith Anna nem engedett: feltörette pénzes ládát s marokkal szórta az ezüst-arany pénzt vitézei közé; csapra üttette pinczéje leg-hiresebb borait s ezüst poharakban maga osztotta szét a legjobb tokaji és szerednyei bort a vár védői között, de a falak, még a belsők is, folyton omlottak lefelé s a hatodik napon Rákóczi golyói már a palota falait döngették.

Az ostrom hetedik napjának reggelén Jakusith Anna, a még mindig szép asszony, nagy velencei tükre előtt s remegő szobaleányával itt-ott öszülni kezdő fűreit fésülteté és szorit-



1. NORMAN VILMOS JÓZSEF. — 2. DR. GALLAGHER TAMÁS. — 3. WILSON HENRIK HAYWARD. — 4. O'CONNOR JÁNOS (MÁSRENT DALTON HENRIK.)
A DINAMIT-ÖSSZEESKÜVÉS. — AZ ELFOGOTTAK KIHALLGATÁSA SIR INGHAM JAKAB FŐBÍRÓ ÁLTAL.

tatta fel, hogy megferjen kis ezüst sisakja alatt.

— Ugy vigyázz Julesa, hogy egy fűrt se lógjon alá, ha a sisakot folteszem; mert különben jaj a lelkednek!

A szegény leány váltig igyekezett urnőjének eleget tenni: de a haj gazdagságánál fogva nehezen sikerült az neki.

— Ma szép akarok lenni, — mondja a grófné, — mert aligha ifju emberrel nem lesz

találkozásom. E közben a tükörben nézte magát s ugy találta, hogy két fekete szeme még eléggé hódító és kis sorsora elég piciny szájat fedez.

E pillanatban megdördültek kinn az ágyuk s midőn Jakusith Anna legjobban nézte magát a tükörben: egy ágyugolyó keresztültört a falon, a szegény szobaleányt leütötte lábáról s a velencei tükröt ezer darabra törte.

A grófnő megrettenve ngrott föl a tükör elől, hol a szegény Julesa utolsó vonaglásban

feküdt, a következő perczben pedig dühösen rántotta föl a palotának a lövés irányában levő ablakát: midőn a pillanatnyi lövésszünetben éles, sívító hang hatott át a völgyön az ostrom-sánczokról:

— A Kocsis György ostora! Ha, ha, ha!

És látta, a mint a gyászos özvegy fekete zászlóját lobogtatva felállott a sánczra s gunyosan háhótázott a vár felé....

— Ki kell tüzni a fehér zászlót! — kiáltott



A HADI ZSÁKMÁNY. — SERRA HENRIK FESTMÉNYE UTÁN.

alá a közeli bástyáromokon álló várnegyhez. — A levél készen van, vigye el kegyelmed Rákóczi Zsigmondnak.

Még aznap délután feladta magát a vár. Rákóczi Zsigmond elég tisztességes föltételeket szabott halálának ellenségének: Homonnayné kincseivel együtt szabadon mehetett ki Lengyelországba biztos fedeztet alatt; minden egyébéről, mi a várból volt, le kellett mondania.

Épen aláhanyatlott a nap a jeszenői völgy felett, midőn Homonnayné nehéz hintója leért a várból, podgyász-szekereinek hosszú sora által követve.

Rákóczi Zsigmond a völgybe lekanyarodó ut tövében fogadta alvezéreivel és felállított seregével együtt, hogy katonai szokás szerint a legyőzött ellenfélnek megadja a bucsu-tisztességet.

Midőn a grófné e lovagias elbánásról tudomást nyert, azonnal intett kocsisának, hogy álljon meg s hintójából kiszállva, oda lépett a fejedelmi herceghez egy bucsu-kézsorítással.

Az igaz, hogy méltóságos alak volt, a mint ott sisakosan és arannyal kivert mellvértjével, gazdag hattuprémes mentéjében és aranyvirágos brokat ruhájában megállott.

— Kőszönöm urfi a rosszat is, a jót is, a mit velem elkövetett nagyságod; azt hiszem, megszolgáltam mindenikre.

— Nincs mit köszönni asszonyom, — mond udvarias komolysággal Rákóczi Zsigmond, miközben a feléje nyújtott kezét elfogadta, — nem igen maradtunk adósai egymásnak.

— A Kocsis György ostora! — rikoltott gunyosan a háttérből Tunyoginé éles hangja, — ereszesztek előre, hadd tépjem ki a gonosz asszony szívét!

De a katonák visszatartóztatták a szerencsétlen nőt, ki azután tehetlen dühében, mielőtt észrevették volna, egy sáros göröngyöt kapott fel s a katonákon át hozzá vágta az ékes delnő hattuprémes mentéjéhez.

— Vedd ezt emlékül a Tunyogi Ferencz haláláért! Égessen meg a kárhozát tüze! — rikoltá a szegény özvegy s életjel nélkül rogyott össze az öt visszatartó vitézek karjai között.

Homonnayné egy kevély tekintetet vetett az átkozódó felé s méltóságos tartással bucsut intve szállott kocsiába.

A szegény Tunyoginét pedig örülden szállította vissza lakóhelyére Rákóczi Zsigmond.

Ott ápolta aztán a szegény Zsuzsika hajadon fővel holtig...

A HADI ZSÁKMÁNY.

Serra Henrik festménye.

Egy kitűnő spanyolországi, kataloniai festőnek, Serra Henriknek, ki már számos festményével bizonyította, mily nagy ismerője a keleti életnek, — mutatjuk be ez alkalommal egy megkapó hatású történeti képét. A jeles festő más művei sem nélkülözik a lendületet, de ragyogó fantáziája talán egyikben sem érvenye-sül annyira, mint a «Hadi zsákmány»-ban. E hatásos kompozícióban minden egyes alak ki-domborul, mindeniknek föltárul egyéni jellege s mégis egységes az egész.

A győzedelmes keleti despotá elé hurcolják a szerencsétlen áldozatokat minden szolgáltatóra kész szolgáló. Kábító illat tölti be a csarnokot, melynek emelvényen a fejedelem foglyai sorsa fölött határoz. Lábaihoz roskadva ott zokog egy szerencsétlen nő, ki látja, hogy oda van vetve a zsarnok kénye-kevének, s ugyanakkor egy rabszolga egy elalélt ifjú leánykát hoz be, omlatag testét durrva karjaiba fogva. A fejedelem kezével int, hogy helyezzék lábai elé, míg a leánya anyja kétségbeesetten küzd az öt fogva tartó martalócokkal, hogy gyermeke

mentésére meheszen. Az előtérben látható két nő fatalisztikus közönytől adja meg magát balsorsának, — hiszen csak háromet cserélnek, s hogy ki az urok, az mindegy nekik. A háttérben az elfoglalt zászlókkal, drágaságokkal terhelt nyomulnak a harcosok, hogy zsákmányukat urok lábaihoz helyezék. Az egyes alakokat meg inkább kiemeli a pompás dekoráció, melynek minden kis részlete keleti jellegre vall.

A MAGYAR HONFOGLALÁS KÜTFŐI.

II.

Láttuk, hogy hazai kütfőink mily megbizhatatlanok a magyarok bevándorlásának kérdésében; kétszáz esztendőnél nagyobb eltérésekkel találkoznak, holott első sorban nekik kellene azt legbiztosabban tudni, mely időben történt a honfoglalás, ha csakugyan voltak régi krónikáink, melyekből adataikat merítették. Hivatkozunk ugyan ilyenekre, de épen nem valószínű, hogy azok hiteles adatokat tartalmaztak.

Mikor a régi magyarok ősi hazájukból, a meszeri Scythiából kiindultak, okvetlenül több néppel jöttek érintkezésbe, a kik a műveltség magasabb fokán állottak s kiknek már volt történetírásuk. Ezeknek történeti emlékei közt kell tehát széttekintnünk, hogy a honalapítás korára nézve valami bizonyosabbat megtudjunk.

Ismertes dolog, hogy a magyarok, mielőtt a mai hazát elfoglalták volna, Lebediában és Atelközben laktak; az első alatt a Dneper és Don közötti síkságot, az utolsó alatt a Dneper, Bug, Dnestr, Pruth és Szeret folyók közt fekvő vidéket kell értenünk. Szomszédjaik a görögök voltak.

VII. Leo görög császár (886—911) jól értette, hogyan kell az országa határain élő barbár törzseket, nem annyira a görög birodalom hadi-ereje, mint inkább ügyes és ravasz politika által megtörni és féken tartani. Így sikerült neki a magyarok seregét a bolgárok megfékezésére felhasználni. E magyar-bolgár háború idejének meghatározása annyival fontosabb, mert ez volt közvetlen oka annak, hogy a magyarok régi hazájukat Atelközben odahagyták, s a mai Magyarországon meglepedének. Vannak ugyan okok, melyek azt engedik következtetni, hogy a végleges meglepedés előtt is megjelentek rövid időre az akkori Pannoniában, mint Arnulf császár szövetségesei a morvák ellen, de a végleges beköltözést okvetlenül a magyar-bolgár háborúnak kellett megelőznie. Szét kell tehát tekintnünk azon kütfők között, melyek e hadjáratról egyet-mást megemlítenek.

A besenyők kiszorították a magyarokat Lebediából Atelközbe. Itt történt a népek egy szervezett, egységes főhatalom alatt álló nemzeté alakulása, itt történt a Névtelen jegyzőnél említett vérszerződés, melynek szövegét ő főn is tartotta, bár ahhoz, vajjon az csakugyan úgy történt-e, igen sok szó fér. Az új országban azonban nyugalmat igen rövid ideig élvezhettek; a magyaroknak a görög politika eszközeiül kellett szolgálniuk. Leo császár az országa határain lakó bolgárokkal hadba keveredett s alkalmasnak látta, egyik nomád és barbár nép haderejét egy másikéval megtörni. Rábirta az Atelközben lakó magyarokat a szövetségre s míg ezek a császár seregeivel győzelmesen harcoltak a bolgárok ellen, addig a régi ellenség, a besenyők, újra megtámadták az új hazában letelepedteket, azokat kiszorítják s új honkeresésre kényszerítik. Ha ennek évét tudnók, könnyen eldönthetnők a honfoglalás egyik vitás kérdését.

Leo görög császár, kinek uralkodása kezdetén történt a bolgárok és magyarok összeütö-zése, elég részletesen ír ugyan a magyarok hadiszervezetéről. «Taktika»-nak nevezett munkájában, s adatai, bármily hézagosak is, megbecsülhetetlen értéket képviselnek számunkra. Jeles történetíróknak, Salamon Ferencnek elégséges volt e töredékes tudósítás is, hogy belőle a régi magyar hadszervezetnek s harcolási módjának egészen új képét állítsa össze. A mire azonban Leo császár, mint a magyarok legjobb ismerője s szövetségese leginkább hivatva lett volna, hogy velők egykoronilag történetekből, viselt dolgaikból is feljegyezzen egyet-mást, azt elmulasztotta. Leo csak utasítást akart adni fiának, Konstantinnak, miként kell a görög hadseregnek a birodalmat környező különféle

népek hadi ereje ellen fellépnie; ezért azok harcai modorát írta le, s így kerültek bele a szomszédos magyarokról (miként a görög írók rendszeren nevezik, a *turkokról*) olvasható adatok.

VII. Konstantin (uralkodott 911—959), kit bitorban születetnek (Porphyrogenetos) is mondanak, hasonlítót atyjához, Leohoz abban, hogy ő is irt fia számára oktatásul két oly munkát, melyek a magyarok történetére eléggé meg nem bocsúlható adatokat tartalmaznak. Ezekben már nemcsak hadi, de politikai viszonyokat is tárgyal, melyekről Leo milyen hallgat. Egyik munkája a birodalom kormányzásáról, a másik a bizanti udvarszertartásairól szól. Mellőzzük mindazon fontos adatokat, melyeket ezek a régi magyarok viszontagságainak történetéből, szervezetökről, Árpád családjának genealogiájáról tartalmaznak, s csak arra szorítkozunk, a mit Konstantin a honalapításra nézve oly fontos besenyő-támadásról mond.

«Ez előtt ötven esztendővel az azok a kazárokkal egyetértvén s hadat indítván a paczinakíták (besenyők) ellen, erőt vőnek rajtok, s kiűztek őket tulajdon országukból, és azt mai napig az említett azok birják. A paczinakíták bujdosva járnak-kelének helyet keresvén, melyen letelepedjenek. S elvén a mai nap általok birt földet, s azon a turkokat (*magyarokat*) találván lakosul, őket háboruban legyőzven és kivervén, meglepedének benne, s urai ezen földnek, mint mondanám, mai napig, ötvenöt esztendeje.» Majd alább Konstantin ezeket mondja: «Bizonys idő mulva a paczinakíták megrohanván a turkokat, kiűzték őket fejedelmükkel Árpáddal együtt. A turkok tehát megfordulván és szállásul földet keresvén, Nagy-Moráviába (a mai Magyarország) menve, annak lakosait kiűzven, földjükre meglepedének, melyen a turkok mai napig is lakoznak.»

Láthatjuk ebből is, mily zavaros az idő-meghatározás. Konstantin a korábban történt dolgot, a kazárokkal egyesült azok támadását a besenyők ellen ötven esztendő előtt történtnek, a később történtet, a besenyők támadását a magyarok ellen, ötvenöt év előttinek mondja. Még nehezebb az időmeghatározás, ha megmondjuk, hogy Konstantin munkáját 949—952 évek közt írta, egyes részeket azonban még korábban, másokat meg későbbben jegyeztet hozzá, s teljes lehetetlen meghatározni, hogy a fönt idézett rész melyik évben kelt. Bármily fontos tehát ránk nézve Konstantin munkája, mely felvilágosít arról, hogy nem a hazai krónikák által említett «tenger főenyé» módjára való elszaporodás, hanem idegen népek nyomása volt a magyar honalapítás igazi oka, időmeghatározásaival messzire nem megyünk.

Egyéb, s korra nézve legközelebb álló, görög kütforrások a bolgár-magyar háborút, mely a magyarok legutolsó vándorlását megelőzte, Leo császár uralkodásának első éveire teszik; az időt csak egy, Simeon Magister krónikás, ki mintegy száz esztendővel később élt, határozza meg pontosan. Szerinte az Leo császár uralkodásának harmadik esztendejében történt, s mint-hogy Leo 886. márc. 1-én lépett trónra, a bolgár háborúnak 888. márc. 1-én — 889 febr. 28-án kellett történnie. De Simeon krónikás is azon hibában szenved, melyben sok más társa, hogy egy fejezetben, egy évszám alatt ad elő különböző éveken történt eseményeket.

A magyarok tehát kiszorítva a besenyők által nem rég óta birt hazájukból, Atelközből, új hazát kerestek. Merre mentek, mely országok- gon kerestül, míg a mai hazába elérkeztek, annak fejtegetése ide nem tartozik. De az idő meghatározására nézve nem érdektelen egy orosz krónikásnak, Nestornak, idevágó szavait felemlítenünk.

Nestor, mint mondani szokás, az orosz történetírás atyja, a XI-ik században élt, s így sokkal későbbben a magyarok vándorlása után. Évkönyveinek adatait készpénzül el nem fogadhatjuk, mert azok sok mesés dolgot tartalmaznak s különösen időmeghatározásai is igen hibásak; de nevezetes, hogy a magyarokat, épen mint a Névtelen jegyző, Kiev falai alatt vonultatja el s ez elvonulás éveül a világ teremtése után 6406 esztendőt mondja, mi időszámításunk 898-ik évének felel meg. Ime megint egy új évszámot kapunk, mely a zavart csak nagyobbitja. Ha a magyarok csak 898-ban voltak Kiev falai alatt, akkor a hazaalapításnak még később kellett megtörténnie.

Elég az hozzá, a magyarok megérkeztek az

új országba, azt hosszas harcok után meghódították, s ez által egy újabb szomszedságra tettek szert, a németekére. Ezeknek évkönyveiben is szét kell tehát tekintnünk, vajjon találunk-e oly adatot, mely a honfoglalás idejét pontosabban meghatározza, mint az eddig elő-soroltak.

Regino prümi apát volt, korra nézve közel is állott a magyar honfoglalás eseményeihez, a X. század első évtizedében halt meg; de világhírnéviségében, mely természetesen csakis a saját korára nézve tekinthető forrás gyanánt, sok valótlán és zavaros dolgot beszél el. A prümi kolostor és Trier városa, a hol élte utolsó nap-jait töltte, nem voltak oly helyek, hol mindenről biztos tudomást szerezhetett volna. Világhírnéviségében, mely a 906-ik évig terjed, a magyarokról többször megemlékezik, s jelesen a 889-ik esztendőnél a beköltözésre vonatkozólag a következőket mondja:

«Az ur megtestesülésének 889. évében a szilaj és minden vadállatnál is kegyetlenebb magyar nép Scythia orszagából és a Thanais (Don) ingoványos mocsarai közül kiindult... Legelsőben is összebargangolták a pannoniai és avar síkságot, halászáttal és vadászattal kerestek meg a napi szükségleteket, később a karantánok, marahánok és bolgárok határait gyakori becsapásokkal nyugtalanították». Regino össze-visszazavar mindent, egy ugyanazon fejezetben, a 889-es évszám alatt adja elő a mesés Scythiából való kiköltözést, a karantánok, morvák, bolgárok ellen vívott csatákat, sőt még az olaszországi hadjáratot is a fejezet végén. Mindez hosszú évek munkája volt s nem történhetett egy év alatt. A mint nem helyes tehát ezen események időmeghatározása, bélyeg egy a kiköltözés éve is valószínűtlenség épp úgy viseli magát. Regino nem lehetett egy értesülve kora eseményeiről, mint Konstantin császár, sem állásánál, sem azon távolságnál fogva, mely az események színhelye és Prüm vagy Trier között van. A 889-ik esztendőt pusztán az ő elbeszélése alapján nem lehet sem a honfoglalás, sem a beköltözés évének tartani.

Még egy németországi kütfőről kell megemlékeznünk s ez a *földai évkönyvek*. Hitelességük kétségtelen mindabban, a mi Németország történetére vonatkozik, az idegen földön történt események elbeszélése azonban csak szigorú kritikával használandó. Határozott évszámot ezekben sem találunk a magyarok betelepülésére nézve, de megtaláljuk a magyar-bolgár háború elbeszélését, még pedig 895. és 896-ik esztendőknél. Ugy, hogy ha az évkönyvek adatainak hitelt adunk, minek fejtegetése különben ide nem tartozik, a magyar bevándorlás éveül meglehetősen késői dátumot kapunk, mely azonban a Nestornál említett 898 évhez igen közel áll.

Ezek a legfontosabb kütfők, melyekben a magyarok bevándorlásának s a honfoglalás kelteinek meghatározásához némi tájékoztatást találunk. Valóban meglehetősen csekély az eredmény, s a laikus méltán esodálkozhatik azon, hogy ily nagyfontosságú, világrészről eseménynek a középkor történetírása csak ily sporadikus emlékeit őrizzék meg.

Összegezve az eredményt, a mondottakból kiűnik, hogy egyetlen rendelkezésre álló krónikában és évkönyvben sem találunk pozitív adatot arra nézve, mely évet lehet biztosan a honfoglalás évének tartani; csak a politikai események összevetéséből lehet megközelítőleg, bizonyos időszakot (miként az Akadémia tette 888—900, tizenkét évet) kijelölni. Tizenkét év kétségtelenül igen rövid idő ily nagy műalkotásához, az eseményeknek még így is rohamosan kellett egymást követniök; már most melyik volt az az esemény, mely a honalapítás koronáját képezte, s melyik azon esztendő, hogy az őn utasítás nem így szól. «De kérem alásán!» «Hozza ide!» A követ odajavisi helyére visszauul. Az elnök rákiált: «Alljon föl!» Aztán fölolvassa nyilvánosan az utasítást, s odaveti: «Lám megmondtam, hogy őn nem tudja a maga utasítását. Szégyelje magát; szégyelje a vármegye is, melynek ilyen követe van!»

A honfoglalás megtörténetére nézve. Ez azon év, melyben a magyarok a források egybehangzó tudósításai szerint a Duna jobb partján megjelentek. Hogy most az akadémia a honfoglalás ezredéves megünneplésére egy határozott évet ajánl, a fentebbiekkel nem áll ellentétben; ezzel csak kiragadott egy évet az említett tizenkét éves időközéből, mely év eseményeire nézve valamennyi forrás megegyezik.

DR. FEJÉRPAITY LÁSZLÓ.

* Az akadémia ápril hó 16-án tartott osztályülésén a 991. évet ajánlotta, mint a legvalószínűbbet.

EMLEKEZÉS MAILÁTH GYÖRGY ORSZÁG-BIRÓ NAGYAPJÁRA.

1811. márczius közepén Bécsből egy királyi zárt rendelet érkezett a megyékhez, oly meghagyással, hogy az mindenütt márc. 20-án a megyék közgyűlésén bontassék s olvassassék föl. A kir. rendeletből azon kellemetlen meglepetésben részesültek a megyék, hogy a hatvan krajczáros fekete bankó értéke ötödészre, azaz tizenkét krajczára csökkentetik. (Ezen 12 váltó-krajczár ismét, 1816-ban, a bécsi bank alapítása alkalmával, 4³/₁₀₀ ezüsterékre apasztatott.) Az értékben ekként megfogott — mert mennyiségben igen fölszaporodott — fekete bankó utóbb Einlöungs- és Anticipations-Schein — beváltási és előlegezési — egy és ötförintos jegyekkel cseréltetett be. Az 1807-ben vert 15 és 30 krajczáros rézép pedig mint 3 és 6 krajczár, illetőleg: egy és két váltógaras maradt forgalomban.

Mellékesen megjegyezzük, hogy a régi magyar száz denáros írtót 1693-ban I. Leopold király változtatta át hatvan krajczáros rhénes vagy rajnai-kölni pénzlábra vont forintra, mely a bádeni, bajor, szász, wür. embergi fejedelmek 1763-ban kötött egységesség-konvenczió szerint, három ezüst huszast számítva egy forintra, nálunk 1858 november 1-ig, midőn ennek helyébe az új osztrák érték lépett, — mint u. n. konvencziós ezüst forint ismertetett, s volt kelendő.

A fekete bankó értéke a közforgalomban már 1799 óta folyton fogyott, úgy hogy például 1810-ben azt mondta egy varga: száz bankó forintért nem adom oda a sarut, de egy aranyért odaadom (1849 szeptemberében a sarlói vásárban három ezer magyar bankó forintot kelt el egy pár ökor); de a bankó érték-csökkenése mégis nagy zavart okozott, elannyira, hogy a megyék kénytelenek voltak minden elemti- és iparcikknek árát megszabni, limitálni. A bécsi kormány pedig egy skálát, bankó-értékfokozatot tett közzé, mely a papirpénzjegyek 1799-től 1811-ig évről-évre, évnegyedenkénti változásait, csökkentését, a bécsi börze árjegyzetei szerint mutatta ki, rendelvén, hogy a skálában jelölt időkben adott s vett kölcsönök a bírák által a skála szerint ítéltessenek el. I. Ferencz király pedig a magyar országyűlést 1812-ben azért hívta össze, hogy a skálát elfogadtassa, s a bécsi börze tizenkét évi árfolyamatát a magyar törvénykönyvbe iktassa.

Mailáth György királyi személynök, mint az országyűlés első házának elnöke, volt fölsőbbileg megbizva, hogy a skálát a rendeknek elfogadásra ajánlja. A törvényjavaslat leghatalmasb ellenzője Vay József szeptemvir, Szabolcs megye követe, Horatiusból vett egy baljóslatot mondott márczius 20-dikára, a bankódevalvazió napjára: «illa dies utramque feret ruina», — «ama nap Ausztriára és Magyarországra romlás hozandó». Az elnök szintén Horatius szavai- val biztatta a rendeket: «Vim temperatam dii quoque provehant in majus», — «a jámbor igyekezetet az istenek is nagyobbra segítik». A skála mindamellett törvény nem lett; az al-sóbb s felsőbb bíróságok mégis ítéletökben ehhez alkalmazkodtak 1818-ig. E pénzületi veszteségért az anyatermészet a magyar embert 1811 és 12-ben sok és igen jó borral kárpótolta.

Szolgáljon a néhai fekete bankó özöne s elapadása az utókornak, ha netán egykor a hitelpapírok özönében el fogna merülni, biztatásul.

Ugyanazon 1812-ik országyűlésen történt, mint egy szemtanútól hallottam, hogy Bécs megye egyik követe beszédében utasítására hivatkozott. Mailáth elnök közbeszólt: «Én úgy tudom, hogy az őn utasítás nem így szól.» «De kérem alásán!» «Hozza ide!» A követ odajavisi helyére visszauul. Az elnök rákiált: «Alljon föl!» Aztán fölolvassa nyilvánosan az utasítást, s odaveti: «Lám megmondtam, hogy őn nem tudja a maga utasítását. Szégyelje magát; szégyelje a vármegye is, melynek ilyen követe van!»

A honfoglalás megtörténetére nézve. Ez azon év, melyben a magyarok a források egybehangzó tudósításai szerint a Duna jobb partján megjelentek. Hogy most az akadémia a honfoglalás ezredéves megünneplésére egy határozott évet ajánl, a fentebbiekkel nem áll ellentétben; ezzel csak kiragadott egy évet az említett tizenkét éves időközéből, mely év eseményeire nézve valamennyi forrás megegyezik.

Ha már az országyűlésen ily tekintélye volt: hát még a királyi táblán! Együttelömestri előadás közben járó-kelő jurátusok kardjaik zörgésével zavarták a figyelmet. A személynök fölszólt: «A példabeszéd azt mondja: fegyverzőrejé közt a törvények hallgatnak; én meg azt mondom: mikor törvénykezünk, a fegyver nem zörögjön!»

Egy prókátor, a prokuratorian, kabátban jelent meg. Mailáth megszólítja: «Ha a kovács a műhelyben nem szegyenli a bőrkötényt, mert nem tartja meg őn is a magyaros viseletet?»

Balaton-Füreden a vendég urak délelőtt a kut körül egy ingre vetkezve beszélgettek, pipáztattak. Mikor meglátták, hogy a perszonális közéjük jön, mind fölugralt, magára kaptak felöltőjét, letette pipáját, s tisztellettjes várokozásban fogadta az ország egyik föltüntetnek.

Mailáth perszonális, mint Tolnamegyének is főispánja, midőn egyszer tisztújítás végett a megyébe jött, s az itteni előkelő családok ifjai nála tisztelkedvén szolgabíróságra ajánlkoztak, kérdé tőlök: «Végezték őséim a jogot?» «Végeztük.» «Hát a bírói teendőkből van-e gyakorlatuk?» «Nincs.» «A jogi tanulmányok végzeté-vel mivel foglalkoztak?» «Atyáink mellett gazdálkodtunk.» «Édes őséim! én a megyében tiszteletbeli esküdtésben kezdtem a hivataloskodást, s vagyok a mi vagyok: nem léphetnének föl önök is valamivel szerényebb igényekkel?»

HÖKE LAJOS.

EGY CHIKAGÓI LAP SZERKESZTŐSÉGÉBEN.

(Vége.)

Volt is ez állomásnak több jó oldala; nagy felelősség járt vele. Mindegyre akadt olyan ember, a kinek jelleme lefestésében követett módszerünk nem volt inyre. Így aztán a lap hitelle főleg az én vállaimra neheztelt. De kezdetem megbarátkozni helyzetemmel, kivéve, mikor kórházba kellett mennem, hogy összerattarozzank. Még ennek is megvolt a maga kellemes oldala, mert oly gyakran kerültem oda, hogy egészen otthon éreztem magamat, a sebészek meg a betegápoló-nők mintha édes testvéreim lettek volna.

Mégis felmondtam hivatalomat, mert ez a foglalkozás, mindent összevéve, még sem volt teljesen egészséges. Egy kissé nagyon is élénk vala. A szerkesztőség büszke kezdett lenni rém, s kedve kerekedett a szabad vitaközös gyakorlásában. Ha az üzlet egy pár hétig lanyhulni kezdett, mindjárt annyira megtépték valamely pimaszt, hogy verekedésre lyukadjon ki. Ilyenkor aztán ott lézengtek a szerkesztőség körül s várták a pimaszt, s mikor megjött, a fölött vetekedtek, hogy melyik mutasson be engem, mint azt az egyént, a ki meg akarja interviuoltni magát. Anyira szerettek, hogy egy hetet sem hagytak elmulni verekedés nélkül. Meg kell vallanom, hogy oly derék legények voltak, a minőknel külön fiekző-csapat nem tette tönkre senki becsületét.

Az üzlet nagy része gyerekjáték volt. Eljöttek, hogy találkozzanak Van Cott ural, fölvezették őket hozzám. Én pedig — a micsodás vagyok — meglehetősen tért foglaltok el a szobában. Az illetők előadták ügyüket, én pedig rendszerint ajtót nyitottam, s rámutatva így szóltam: «tessék!» «Tetszik», volt az általános válasz és ezzel tovább állottak, teljesen megelégedve a szerkesztői fogadtatással. De hetenként egyszer-kétszer tovább haladt a dolog s embereim szeméből már előre tudtam, kivel fogok ököre menni.

Apránként világos lett előttem, hogy ha huzamosabban ott maradok, lesz egy első osztályu temetés, melyben én viszem a főszerepet, arról kezdtem hát gondolkozni, hogy másfelé fordítom a szekerem rudját, a mig van haj a fejemen.

Egy reggel a hirdetések közt egy lap eladásáról olvastam. Az áruba bocsátott lap Illinois államban Clearville városában jelent meg, a föltételek elfogadhatóknak tetszettek. Elhatároztam, hogy elmegyek s utána nézek, e szándokomról értesítettem Van Cott urat.

«Szörnyűségesen sajnálom, — monda, — de ha őn egyáltalában menni akar, nagyon természetesen, érvel itt nem tarthatom. Ön mióta nálunk van, úgy levágta a maga rendjét, mint akármelyik legderebb kaszás. Remélem, hogy az őn becses közreműködését mind végig megtarthatjuk.»

Meg akartam köszönni jó indulatját, de Van Cott fölemelte kezét s nagy komolyan folytató:

«A rózsadombi temetőben van még egy pár sírhelyünk; már meg is állapítottam volt az eszemben, hogy az emlékoszlop egyik oldalát egészen önnek szenteljük. A napos oldalt — az oszlop legszebb részét. Aztán nyolcz sor verset — Blevins csak négyet kapott, a többi legénység még annyit sem. Mondhatom önnek édes Beck, habár ön fel sem tenné rólam, hogy mikor kórházban feküdt, gyakran forgattam elmémben ezt a dolgot, s az egészet bevégzett ténynek tartottam. S most ez a vége. Az élet csupa csalódások láncsora!»

Mondtam neki, nagy jószág tőle, hogy annyira érdeklődik a temetésemért, de most még egy cseppet sem vágyom a rózsadombi temetőbe; különben is azt tartom, kár volna Blevinst háborgatni. Sem őt, sem a többi nem ismerem; nem volna nyökre, ha baráti körükbe egy merőben idegen ember tolatkodnék.

Van Cott ur oly jó volt, hogy azt mondta, a lap érdekeért azt is eltűnék; de nekem meg voltak saját előítéleteim, és lemondottam hivatalomról.

Angolból.

Cs.

közé tartozik az is, mely őt a királynővel 1863-ból mutatja be.

A legjelentékenyebb emléket azonban a derék ember a királynő könyveiben nyerte, hol a kiváló nő igen gyakran s mindig nagy elismeréssel szól róla. Egy 1868-ban nyomtatásban megjelent uti naplójában a skót felvidékről a következőket írja róla a fejedelmi asszony: «Brown János 1849-ben lépett szolgálatunkba mint futár s ez alkalommal engem és Albertet (a királynő elhunyt férjét) állandóan kísért. 1851-ben véglegesen szolgálatba lépett, mint lovász s jó magaviselete és értelmisége által fokról-fokra emelkedett. Figyelme, gondoskodása és hűsége páratlanok: s az én egészségi állapotom, mely az utolsó évben annyira megváltozott és meggyengült, nagyon sokszor érezte jótékonyan e jeles tulajdonságok hatását s ezért őt választottam rendes, állandó inasomnak. Ez idő óta folytonosan emelkedett, míg végre állandó komornyikom lett. Oly független és emelkedett gondolkodású, mint általában a skót felföldiek, nagyon előrelátó, őszinte, nyájas és önzetlen; mindig kész az engedelmességre s oly diszkrét, minőt igen ritkán lehet találni.» Más helyeken dicséri a királynő, hogy inasa mily kitűnő gyalogló, mily ügyesen vezeti ponyját a hegyi ösvényeken; leírja azt is, hogy mi-

nem pihennek meg, még az árbozokra sem szállanak s e mellett idejek s kedvök van legyeket és szunyogokat fogni. Európából először Szenegambiába, innen a szigetekre repülnek s ily módon egy pár nap alatt már Brazíliaba jutnak.

* Az idegen képzőművészeti tárgyak bevitelére az Egyesült államokban eddig tíz százalék adót vetettek, most e vámot 30 százalékra emelték. Maguk az amerikai művészek tiltakoztak ez eljárás ellen, Párisban pedig, honnan eddig igen sok képet vittek az Egyesült államokba, nagy az ingerültség s viszonzásul az amerikai műveket és művészeket ki akarják zárni, a honnan csak lehetséges.

* Fedóra-láz uralkodik jelenleg Párisban. Nincs oly divatczikk, melyet e névvel ne kereszteljenek el, még keztyűk, fátályok, harisnyakötők, szappanok is Fedóra-nevűek. A czukrászoknál Fedóra-tortát, a vendéglőkben Fedóra-kotelettet esznek s a dandyk Fedóra-szivarkákat szívnak, sőt egy gyáros Fedóra-foppiszkalókat hirdet. Hat hét óta minden ötödik született leány Fedóra nevet kap a keresztelésben s még csak az hiányzik, hogy egy előkelő utcát Fedóra névre kereszteljenek.

* Zenedarálok lemosásával Angliában sok szegény nő és leány foglalkozik, úgy hogy ez által a zeneműkereskedőknek nagy kárt okoznak. Ezek testülete ennek folytán több ily nőt törvény elé cizáltattott s megbüntettetett, hogy a visszaéléseknek elejét vegye.

* A gyakorló orvosnők száma az Egyesült államokban 1882-ben 470 volt, köztük 350 leány.



VIKTÓRIA ANGOL KIRÁLYNÉ EGY KIRÁNDULÁSON, SZOLGÁJÁVAL, BROWN JÁNOSSAL, 1863-BAN.

EGY HŰ SZOLGA.

Nagy uraktól elismerést nyerni ritka dolog s különösen a szolgák hálára már csak azért sem igen számíthatnak, mivel hű szolgálataik föl se tűnnek, ragaszkodásukat uraik kötelessé és természetes adózásnak tekintvén. E szabály alól ritka s épen ezért fölemeltésre érdemes szép kivételt tett Viktória angol királynő, ki egyik közelebb elhunyt hű szolgájának nemcsak nyilvános elismeréssel adózott, de oly kitüntetésekben részesítette, melyek valóban megalapozottak.

E szolga Brown János volt, ki a múlt hó 27-én halt meg Windsorban, a királynő rendes tartózkodási helyén, orbánczban, melyet, mint mondják, akkor kapott, midőn a Dixie Florence asszony ellen állítólag elkövetett merénylet tárgyában urnője parancsára kutatásokat tett. Az udvari közlőny (Court Circular) rögtön kifejezte a királynő mély fájdalomát ez eset fölött, valamint az egész udvar részvétét s a királynő személyesen vett részt a temetésén. A rokonszenves alaku szolgát, kit széles körben ismertek, mert évtizedek óta állandó kísérője volt urnőjének, egész Angliában sajnálták s a lapok részletes tudósításokat hoztak haláláról és temetéséről, közölvén egytől több arcképet s ezek

dön egy alkalommal férjével ment, egy mocsáros helyen Brown és Duncan, két erős szolga vállukra tett plaiden vitték őt keresztül.

Brown 1826-ban született Aberdeenshireben, Skótszágban. Atyja szegény bérlő volt 9 gyermekkel, kik közül még három lépett a királynő, s egy Lipót herceg szolgálatába. Brown maga sok kitüntetésben részesült s egész sereg érdemrendje volt. Egy alkalommal, midőn az őrlt Cannon merényletét a királynő ellen megáltoa, arany érdemrendet kapott. A görög király is kitüntette. Holttestét szülőhelyére Crathie-be vitték, hol csak pár évvel ezelőttem temették el atyját, ki nyolczvankét éves volt. A királynő s Beatrix hercegnő is megjelentek a gyászszertartáson.

EGYVELEG.

* A fecskekről már Humboldt állította, hogy tőlünk egész Dél-Amerikába képesek menni a költözök alatt. Ujabb észleletek szintén megerősítették, hogy a fecskek csakugyan a tengeren át szállnak. Látták őket gyakran, a mint a gózsók mellett fáradhatlanul s egy folyóban 130 mérföldnyire repülnek a tenger felett. Repülésök tudvaleg igen gyors, egy percz alatt 120 lábat s egy nap alatt 400 mérföldnyi utat tesznek meg. Egész napon át

Az orvosnőknek általában elég rossz keresztök van, közel 300 alig tud megélni, némelyik különben szintén orvos férjével osztok oly módon, hogy a család női betegeit kezeli.

* A telefonnal újabb jól sikerült kísérleteket tettek New-York és Cincinnati között. A távolság közel 300 mérföld s így hasonlíthatatlan nagyobb, mint minden eddigi kísérletnek.

* Föld alatti villamos vasut. Zauckerode szász kőszénbányában építették az első villamos vasutat a föld alatt. A lokomotív csak 800 milliméter szélességű, 1500 kilogramm súlyú s 10 vagonjában mintegy ezer métermázsza kőszént szállít a 700 méter hosszú bányában, másodpercenként 3 méter gyorsasággal. A vonat reggel 4 órától esti 11 óráig szakadatlan működésben van s igen jónak bizonyult.

* A czápákat kereskedelmi célokra nagy mértékben használják föl. A khinaiai igen szeretik ez állat uszonyait enni s évenként közel egy millió forint árnyat fogyasztanak el belőle. Bőrből, melyet mint közönséges chagrinbórt használtak régen, még ma is készítenek Skandinávia lakói lőszerszármak Száritott állapotban e bőrből közel gombokat készítenek. A hátsógyógyászok kitűnő sápadalékat készítenek s ekkor az üres benső részbe kardokat tesznek, míg az oldalnyílásokat gyöngyökkel rakják ki. A birhédt fogakból a Csendes-tenger lakói kardokat, dárdaikat és törőket készítenek. Különösen ha a kardokra sok fogat kasztanak, e fegyver a becsülöttek kezében igen veszélyes is lehet.



O'Donovan Rossa Jeremiás, a dinamit-összeesküvés vezetője az Egyesült-Államokban.

DINAMIT-HÁBORU.

Az államhatalmak soha, a barbár vaskorszakokban sem rendelkeztek oly roppant fegyveres erővel, mint jelenleg.

Sem számra, sem fegyelemre, sem a vezénylet egységére nézve. Népek, egyes hadtestek könnyebben föllázadhattak. A hadviselés maga sokkal kezdetlegesebb, természetesebb, a vezérlés sokkal kevesb szabatos tudományt igénylő volt. Egy merőben tanulatlan lángező azonnal egész hadseregeket volt képes vezényelni. Nem kívánt meg annyi mesterséges eszközt, melyeket kellő számban csak virágzó gyárpar képes mai nap előállítani. Nyilat, buzogányt, bárdot, pajzsot akár mely falusi kovács tudott készíteni. Mai nap a Krupp-ágyuk előállításához milliókba kerülő gyártelpek kel- lenek.

Jó kőutak, sűrű vasúthálózat, egy huron pendülő közgazgatás, óragépszerű egybevágó mozgósítási rendszer, mindannyi döntő tényező a csatatéren. A hadmiveletek, a nagy tömegekben való gyors, egységes mozdulatok, sortűzelés ügyessége — mind oly földadatok, melyek éveken át tartó gyakorlatokat igényelnek.

A háború szakma lett, melyet hosszú időn át tanulni kell, mint akármely más mesterséget.

E szakmaszerűség, a hadviselés, a harcok gépiessége — növeli a katonaság kasztszerűségét, mely büszke az ő tudományára, s a többi tanulatlan lajkust, akár mily vitéz is, csak parasztnak nevez, és roppant fölénye érzetében őt kineveti. Ugyanez a szakma- és kasztszerűség a fegyelmet is szorosabbá, nehezebben áttörhetővé teszi, mert nem szövethetnek a fegyvertelen néppel, a mely a rendes hadtestekkel szemben tehetetlen.

Kisb hadsapatok a sokkal nagyobbak ellenében kevésbé boldogulhatnak, mint valaha.

Az előtt egy Leonidas maroknyi hada ellenállott százaszoros, ezerszeres túlerőnek. Egy zászlóalj igen bátor, elszánt, erős vitéz keresztül vághatta magát óriási hadseregen. Mert csak közelről lehetett hozzá férni; és a mint egy oroszlan, melyben alig van több erő, mint tíz közönséges emberben, jatszva kerget meg százat, sőt ezeret is, — akként egy ily «élite» csapat, csupa hősökben áll, vitéz magának százszor annyi emberen át.

Miltiades diadala Marathónál, stb. — ma már teljes fizikai lehetlenség. Annak kellene tehát mindebből következn, hogy mai nap az államhatalmak a népekkel szemben erősebbek, mint valaha voltak.

Pedig még sines ugy, és pedig egyszerűen az egyensúly örök törvényénél fogva, mely gondoskodott már a világ kezdetén, hogy a fák az égbe ne nőjjenek.

Ugyanez a gépészeti és vegyészeti tudomány, mely a jelenlegi hadseregek öldökési képességét oly rettenetessé fokozta, másfelől oly szert nyom az egyesnek markába, mely rémülettel töltheti el magának a föltaláló tudomány-nak, sőt a haladásnak embereit is. Igazán ide illik a költő mondása, hogy az ördögöt nem jó hívni, mert aztán nem lehet tőle szabadulni. Beláthatlan az, mi következhetik abból, hogy van egy szer, melynek romboló ereje ezerszeresére föltul az előbb ismert kézi fegyverekét, a mellett, hogy a merénylő fölfödztetésének esélye körülbelül szinte ezerszeresére csekélyebb. Már nem messze vagyunk attól, hogy nem lesz egyéb hatalom a világon, mint pusztán és egyedül az ember lelkiismerete. Őlhet majd mindenki tetszés szerint, a nélkül, hogy egyáltalán lehetséges lenne kipuhatólni a gyilkost; a nélkül, hogy az illető e földön másnak, mint lelkiismeretének, ezért a tetteért felelős lenne. Mi lesz aztán ebből? Miként fog alakulni ekkor a társadalom? No de ki tudja, hátha még nem is érjük meg ezt, mi élő ivadékok. És ha megérjük, mit ér e fölött most előre tételődünk? Az élet majd kitalálja ennek is övszerét. Ki kell találnia, mert hiszen az egyensúly törvényében meg van írva, hogy mundus se expediet. Hát csak tánczoljunk addig



Tynan, a dublini összeesküvés fője, a kereszt «első szám».

alkalmazását is szükségesnek látták, akár mivel azt hitték, hogy rémület-gerjesztés által az angoloktól könnyebben kicsikarhatnák némi engedményeket, — fokozott mértékben akartak megkísérteni épen az angol fővárosban. Nincs kétség a fölött, hogy a parlamentház mellett s a «Times» szerkesztőségében elkövetett merényletek az Egyesült-Államokban lakó féniek kezdeményezésére történtek, avagy legalább arra vezethetők vissza. Az újabb események, különösen a birminghami és londoni dinamit-összeesküvők letartóztatása, elég bizonyítékot adnak, hogy az összeesküvés egészen szervezve volt s a tervezett merényletek sorozatát a nyilvános középületek ellen előre megállapították.

A nevezetes rendőri fogás érdeme a birminghami rendőrséget illeti, mely fölfedezett egy titkos nitroglicerín-gyárt, értesítést küldött a fővárosi rendőrségnek, melynek alapján négy összeesküvőt el lehetett fogni s a robbanó eszközökből nagy mennyiséget kézhez keríteni. Ezenkívül Liverpool szomszédságában, úgy szintén Glasgoban és Corckban több embert fogtak el s az elfogatásuknál kitűnt, hogy mindazok egymás közt és az amerikai féniekkel összeköttetésben állanak.

A dinamit ellen való védekezést az is nagyon nehezíti teszi, hogy jóformán lehetetlen ellenőrizni annak árusítását és készítését. Legább a mai viszonyok között így áll a dolog. A tudományok haladásával az ilyen ellenőrzés mind nehezebb lesz az által, hogy az egyesek magok képesek a robbanó anyagot gyártani, s nincsenek arra szorulva, hogy azt kereskedésben vagy gyárban vegyék. A puszkapor árusítását hiába tiltják el, a ki akarja, hozzá juthat mégis, ha másként nem, úgy hogy maga készíti. Faszenet, ként és salétromot kaphat bármennyit, s maga keverheti emez alkatrészeket kellő arányban puszkaporrá. A dinamittal is ép így áll a dolog, sőt azt még könnyebb készíteni. Annak alkatrészeit a glicerint és a salétromsav képezi. Glicerint minden fűszerárus-bolthban kaphatni. Sok minderre használatos, többek között a hölgyek kezeit kenik be vele éjszakára, hogy puhábbak legyenek. Szappankészítésnél is használják, s a fagygyóból készül. A másik alkatrész, a salétromsav, szintén kapható a kereskedésben. De elő lehet állítani az úgynevezett sárva vérgülsóból is. Az ir összeesküvőknek tehát, hogy elkerüljék a feltűnést, és a rendőrség éber szemét, nem is kellett a kereskedésbe menni a dinamit vásárlása végett, hanem megcsinálhatták odahaza, a saját főzőkonyhájukban. Birminghamban egész kis gyá-



A DINAMIT-LÁDA ELVITTELE A DE LA MOTTE ASSZONY FOGADÓJÁBÓL.

is vigan a vulkánon. Hiszen bizonyos az is, hogy nem lesz akkor már a társadalomnak oly rétege, akár szegény, akár gazdag, a melyet a dinamit, nitroglicerín és plankszitt születtendő unokája kétségbe nem fog ejteni. —jd—

A DINAMIT-ÖSSZEESKÜVÉS.

Az irlandi titkos társulatok üzelméi veszedelmes versenytársává lettek a nihilista összeesküvésnek. A lényeges különbség kettejük közt csak abban áll, hogy az irlandi mozgalom inkább külföldről ápolatik, míg a nihilizmus otthon találja meg a maga tenyészalaját. Az Egyesült-Államok egyes ir polgárai nem is csinálnak titkot ily irányu működésükből; nyíltan szónokolnak az ir nemzetet elnyomó angolok ellen s nyíltan gyűtenek pénzt az ired felszabadítására. Az Egyesült-Államokból értesült az angol rendőrség a robbantási merényletek előkészítéséről, melyeket akár azért, mert a nihilisták s más összeesküvők példáját követve a bosznak ily

rat állítottak fel, mely minden feltűnés nélkül készítette a rettenetes romboló szert.

A Birminghamban fölfedezett gyár, melyben robbantó szereket gyártottak, bizonyos *Whitehead* Albert György nevű ismeretlen fiatal emberé volt. A gyár a város nyugoti részén, Ladywood kerületben, Ledsam-utcában fekvett. *Whitehead* mintegy két héz azelőtt költözött ide, festőnek adta ki magát s egy boltot is tartott, melyben festő anyagokat és plakátpapírt árult, maga azonban a szomszédházban lakott. Boltjában tartott inast, de ennek a felügyezésén kívül alig volt valami dolga, mivel vevő a boltba igen ritkán tért be; a gazda maga rendszeresen a lakásban vagy a bolt mellékhelyiségében tartózkodott, hol egy-két idegen ember gyakran meglátogatta. Glicerint, kénsav, vitriolt és más folyadékok tetemes mennyiségben érkeztek ide a város különböző vegytani gyáraiból. Egy alkalommal egyetlen gyár 270 forint értékű glicerint küldött. A rendőrség gyanuja fölkelte a titokzatos üzlet ellen s *Price* Rikhard nevű titkos rendőr megbízta, hogy az üzletet és gazdáját szemmel tartsa. E titkos rendőr látva, hogy az üzletből gyanus tárgyak is jönnek ki, *Whitehead* távollétében, álkulcs segítségével, több társával behatolt oda s megtalálta a vegytani folyadékokat s látta, hogy azokkal itt különböző szereket készítenek. A leletből dr. Hill kerületi vegyészhez vitt mutatványokat s végre kisült, hogy azok robbantó szerek alkotászelei. Gyanusnak tűnt fel továbbá, hogy *Whitehead* ajtaján és ablakán oly készülékeket találtak, melyek arra valók voltak, hogy öt váratlan vendégek érkezésére figyelmeztessék. Ujabb vizsgáltnál a konyhában és pinczében kész dinamitot is találtak, valamint más robbantó szereket.

A felette robbanékony szer, anitroglicerint, mely a salétromsav és glicerint egyszerű összekeveréséből származik, olajforma folyadék, melyet ép folyós volta miatt nagyon nehéz használni robbantószerként. Össze szokás keverni más anyagokkal, p. o. homokos agyaggal, fűrésszel s ilyenkor összeálló anyagot képez, a mikor szállítása könnyebb, veszélytelenebb, használata pedig alkalmasabb. Ilyenmő állapotban, készen az alkalmazásra találtak *Whitehead* pinczéjében. (Sajátosság, hogy a fumei híres torpedó és robbantószerek gyárának tulajdonosát is *Whitehead*nak hívják.)

Egy nap a rendőrség észrevette, hogy egy gyanus ifjú *Whitehead*ól fiakkorban nehéz szekrényt visz el a New-streeten levő vasuti pályaudvarba s Londonba vált jegyet. Rögtön táviratoztak Londonba s itt az ifjut titkos rendőrök kísérték a Southampton-streetig, hol a De la Motte asszony tulajdonát képező *Beaufort* fogadóban szobát bérelt. Az ifju itt *Norman* Vilmos Jakabnak nevezte s orvosnövendéknek vallotta magát. Szobáját már előbb kibérelte egy tekintélyes alaku öreges ur. A szekrényt másodmagával hozta fel szobájába. *Norman* este vacsorálni ment s azután hazajövének lefeküdt. A rendőrség aztán éjjel elfogta. Kihallgatásakor azt vallotta, hogy a ládát *Birmingham*ban egy úrtól kapta elhozhatól végett, de nem tudta, hogy mi van benne. A vizsgálatnál mintegy 170 font nitroglicerint találtak a ládában, mely fekete amerikai bőrről volt bevonva. A csomagot *Woolwich* mellett egy raktárba vitték.

Három nappal később még egy pár gyanus személyt fogtak el: *Gallagher* Tamás orvost, *Wilson* Henrik szolgát és *Dalton* Henrik vagy *O'Connor* János zeneszerzőt. *Wilson* zsebében nitroglicerint találtak. Mind ez elfogottakat *Sir Ingham* főbíró elé hozták, hol azonban kezdetben alig vallottak valamit. *Gallagher* és *Norman* urt kinézetű fiatal emberek. Az előbbi középtermetű, bajszos visel, kopaszodni kezd; a másik sötét bőrű, bajszos és szakáll nélküli s amerikai kiejtéssel beszél. *Wilson* és *Dalton* műveltebbeknek látszanak amazoknál. *Gallagher*ről, kit az összeesküvés vezetőjének tartanak, kisült, hogy többi időkben többször járt Amerikában s gyanus emberekkel érintkezett. A westminsteri robbanás valószínűleg szintén az ő művek s csaknem bizonyos, hogy a dinamit *Whitehead* gyárából került ki.

A dinamit-összeesküvésnek valóságos főnökeül azonban az Amerikában élő *O'Donovan* Róssa Jeremiást tartják. Ez már idősebb, de roppant tevékeny és eszes féni. Szegény bérli fia volt, ki már kis korában elveszté szüleit s magára hagyatva, korán kellett fölvennie a

létért való harezot, mely megedzé erejét, akaratát. Mint 16 éves fiu szatócs-üzletet nyitott szülőfalujában, honnan négy év múlva *Ribberne*be költözött, hogy nagyobb üzletbe fogjon. Itt esatlakozott, mint még csak 20 éves ifju, a féniekhez, kiknek vezére csakhamar észrevették nem közönséges tehetségét, úgy hogy pár év múlva *Rossa* már a jelentősebb tagok közé tartozott, s a *Fénix-Klub* nevű állítólag irodalmi, tényleg azonban forradalmi társulat feje lett. 1859-ben fölfedeztetett az összeesküvés s őt is börtönmegvetették. Rövid fogsága megrontotta üzletét s kiszabadulása után már csak az angolok elleni igazgatásból élt. Főszervezője lett az összeesküvésnek, mely föltétlen bizalmával tisztelte meg. 1863-ban az *Irish People* nevű lap kiadója lett. 1868-ban ismét elfogták és élethosszig tartó kényszermunkára ítélték. Három évig viselte a fegyenec ruhát, a mikor 1871-ben kegyelmet nyerve, Amerikába ment. Alig érkezett meg *New-Yorkba*, elkezdte igazgatásait s aláírását kezdeményezte robbantó szerek vásárlására. Célja volt Angliát erejének főforrásában, vagyonában támadni meg s fölrobbantani középületeit, vasutait, csatornáit, hajóit. Eredetileg csak *O'Donovan*nak hívják; mivel azonban szülőföldének környékén (*Kerry*) e név igen közönséges, szülőföldje *Ross-carbey* nevéről a *Rossa* melléknevet vette fel.

Egy más gyanított vezérnek, — ki talán a *fénix-parki* gyilkosságnak is szellemi részese s meglehet, hogy épen a keresett "első szám", — *Tynan* nevűnek szintén bemutatjuk arcképét ez alkalommal. Ez a rejtélyes *Nr. I.* könyvkereskedő volt *Kingstonban*, utóbb kereskedelmi utazó. Egész addig Angliában időzött, míg *Carey* híres vallomását meg nem tette. Ekkor Amerikába az Egyesült-államokba s mikor itt se hitte magát biztonságban, Mexikóba menekült, melynek a büntetése kiadására nincsen Angliával szerződése. *Tynan* anyja *Kingstownban* lakik, s a hírlapírók már meg is interjúvették. Előadása szerint *Tynan* József 41 éves, atyja még zsenge korában elhalt. Szorgalmas tanuló volt s tehetségének sok jelét adta. Papanak szánták, de ő nem sok hívatást érzett e pályához, és tizenöt éves korában a kereskedésre adta magát. Husz éves korában már 300 font (3000 forint) évi jövedelme volt, korán megházasodott, neje kilencz gyermekkel ajándékozta meg. Anyja azt hiszi, hogy mint az irlandiaknál általában, ő nála is kifejlődött az összeesküvés hajlam, de sem neje, sem ő soha sem tudták, hogy az ir összeesküvő társulat tagja. «Ha részt vett a *fénix-parki* gyilkosságban» — mondja anyja — úgy megérdemli az akasztófát». Az anya azt hiszi, hogy fia Mexikóban van, s nincs hozzá reménye, hogy az életben újra láthassa. *Tynan* a 13-ik önkényes ezredhez tartozott. Érdekes, hogy be akarta osztani magát a diszörséghez s a királynő közvetlen közelébe akart jutni, a mi azonban nem sikerült neki.

A KECSKEMÉTI KATONA-ÜNNEP.

«*Bánk bán*» költője szülőházának emléktáblával megjelölése fényes ünnepély volt a hó 16-án (a költő halálának évfordulója) Kecskeméti városában. Csak kevés vidéki irodalmi ünnepélyre gyűltek össze anynyian, mint itte, s ezen kívül a derek alföldi város minden rétege is érdeklődött. Megjelentek az akadémia, a Kisfaludy-társaság, a Petőfi-társaság, a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond-társaság, a nemzeti színház, Budapest főváros, Pestmegye, a Kőcssey-egylet (Aradról) küldöttei; az irók és művészek társasága; ezen kívül *Szeged*, *Nagy-Kőrös*, stb. képviselték magukat. Ezeket vasárnap este és hétfőn reggel hagyományos vendégszeretettel fogadták az indóháznál.

E hó 16-án reggel nagy tömeg lepte el a tért, melyre *Katona* szülőháza néz. Az iskolák ifjai ügyeltek föl a rendre. A szónoki emelvények helyébe ülték körül. A házakra lobogtak tűztek ki. Déléltől 11 órára a városházán gyűltek össze, abban a teremben, hol egykor *Katona* dolgozott mint városi ügyész. Innen indultak az ünnepély színhelyére, hol először az ünnepélyrendező bizottság elnöke, dr. *Szeles* mondott rövid megnyitói beszédet, aztán *Horváth* Dóme a kir. kuria bírja, — ki *Katonáról* sokszor írt, s halhatatlan műveiből is kiadást rendezett — tartott emlékbeszédet, erőteljesen tüntetve föl a nagy költő jellemét és művészi szépségeit. Ekközben leplezték le a márvány táblát. Következett a pályanyertes ódának (dr. *Csengeri* János fehértemplomi

tanártól) elszavalása. *Feleki* Miklós nagy hatással adta elő. Majd *Szász* Károly tolmácsolta az akadémia üdvözlését. Az akadémia — ugymond — a Vörösmarty «*Vernászóló*», ez első, akadémiai koszorút nyert drámájától kezdve, közel ötvenyszer nyujtott drámai műnek koszorút; azok közt egy sem volt méltóbban megérdemelve, mint ez, melylyel most *Bánk bán* költője megjelölés halála után több mint félszázaddal, műve megjelenése után több mint hatvan évvel akademiánk. Mert ez embert, e költőt, kit ma nemcsak szülővárosa, hanem az egész nemzet ünnepel, a maga kora megérteni nem tudta. «*Gyulai* Pál, mint a Kisfaludy-társaság küldötte, és *Katona* kitünő életirója váltotta föl *Szász* Károlyt. Szólt a nagyot változott időről és viszonyokról, melyek azóta álltak be, mióta *Katona* a legkitünőbb magyar tragédiát megírta. *Katona* tragédiája — mondá *Gyula* — csodálatos módon egyesíti magában a hazafiai és költői eszmét, a politikai célszót és drámai művészetet és késő sikerei mintegy fokozatosan jelölik politikai és irodalmi életünk nemzeti fejlődését. Midőn 1825-ben a nemzet visszakövetelte elvett jogait s alkotmány védelmére kelt, a közönség kezdette érteni *Katona* tragédiáját, mely az aranybulla korszakát elevenítette fel s az alattvalói és hazafiai létség összekötését rajzolta. Nemzeti küzdelmeink és fejlődésünk forogó éveiben 1843—1848-ig, növekedő tapssal fogadta a közönség az egykor mellőzött és elfeledett művet, sőt 1848-ban az átalakult és újabb biztosítékokkal megerősített alkotmányt e mű előadásával ünnepeleik színházunk országoszerzője. A nemzeti ügy buktával *Katona* tragédiája is eltűnt a színpadról s az ötvenes évek végén csak akkor tűnt fel újra, mint új hajnalt hirdető fény, midőn viszonyaink jobbra kezdtek fordulni. S az irodalomban is hasonló jelenségekre találunk. Vörösmarty költszetének k nemzeti hői utat tört *Katona* költszetének is és *Petőfi* és *Arany* költszete korszakában «*Bánk bán*» már teljes diadalát ünnepelelte.

Az ünnepélyt *Sántha* Károly vár-szentlőrinczi evang. lelkész dicséretet nyert ódájának előadásá fejezte be. Laukó Károly evang. lelkész szavaltá el emelkedett érzéssel. A dalgyesület éneke közt kezdett ósziáni a tömeg egy része, a másik rész pedig az emléktábla körül tolongott, hogy megtekinthesse.

Délben a kaszinóban nagy ebéd volt, jó kedvvel és sok pohárköszöntéssel. Az első *Bogyó* Lóci apát mondta a királyi párra; aztán *Lestár* Péter polgármester a tudomány, művészet képviselőire; *Szász* Károly a hazafias városra. Szóltak ezután *Béthy* Zsolt a Kisfaludy-Társaság, *Székelly* József Pestmegye, *Feleki* a nemzeti színház, *Barna* Zsigmond Budapest, *Szabados* János Szeged, *Rozsnyai* M. pedig Arad nevében. Közben *Földváry* Mihály alispántól érkezett üdvözlő távirat, melyet felolvastak. *Horváth* Dóme az irodalmi társulatokra, majd a pályanyertes óda költőjére emelte poharát, *György* Vilmos Horváth Dómé, *Laukó* K. lelkész Budapest városára, *Agai* Adolf az ódapályázat lelkes hölgydalnokára, *Kolosa* Elvirára, *Dalmady* Győző a hölgyekre, dr. *Csengeri* János pedig *Katona* életirójára: *Gyulai* Pálra.

Este díszelőadás volt a színházban a növegyet pénztráza és az emléktábla költőjei javára. Az előadást «*Katona* apotheozisa» nyitotta meg, néma képzet, melyben a költő szobra alatt *Feleki* és *Felekiné* *Bánk bán* és *Melinda* egy jelenetét ábrázolta plasztikus képbén. A szobor körül elő gábrás-alakok voltak. Nagy Mihály joghallgatós elszavolta *Kolosa* Elvira k. a. megdícsért ódáját; mely élénk hatást tett, s a jelen volt fiatal kisasszonyt is (*Kolosa* jászberényi nyug. törvénytörvénybíró és *Horváth* leánya) zajoson éljenzették. *Barta* és *Petrovics* zongorizáltak. *Adler* Róza k. a. egy dallamot énekelt a «*Traviatából*»; *Varga* István egy-egy tréfis verset szavalt *Sárossy* Gyulától és *Szemere* Miklóstól; *Baktay* Mihály magyar dalokat játszott hegedűn, *Mayerffy* Juliska k. a. szintén magyar dalokat énekelt, kellemes hangon. Végül néma képeket mutattak be, a «*Tavaszt*» és «*A meny megérkezését*» (Barabás festménye után) festői jelmezekben.

Ez volt az ünnepélyek lefolyása, melyekben Kecskeméti a *Katona* szelleme iránti hódolatát fejezte ki.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Franklin-társulat kiadásában ismét több közhazsnu és értékes könyv hagyta el a sajtót. A szépirodalom kedvelői egyik jelesíneknek, a tömegyöres magyar zamat *Fáy* Andrásnak műveiből is találunk becses gyűjteményt, három nagy kötetet, melyek «*Összes beszéletei*»-t foglalják magokban. A nagy kort érő iró e dolgozatai közül nem egy még a század elejéről való, de sorozatuk elhat egészen az újabb időkig. Amazok magukon viselik ugyan az elbeszélési genre régies, nehézkes modorát, de *Fáy* jóízűsége fűszerezi, s igen érdekes korrajzi képeket öríznek meg a régibb magyar társasélet sajtóságai-ból, alakjaiból. Jóval többek ezek is irodalomtörté-

neti emlékeknek. Az újabb időkkel való elbeszélésekben elevenség, életismeret, jókedv, élmesség nyilatkozik, s oly magyaros eredetiség, minélvél ma már csak ritkán találkozunk. Tizenkilencz kisebb-nagyobb elbeszélése van a három kötetben; az elsőben a leg-régőbb keletiekéből (1818-tól 1835-ig) hét: «*A küllő-végrendelet*», «*Az elkésések*», «*A hasznosi kincskeresés*», «*Érzéletes és világolyása*», «*Mire szántam a fiamat*», «*A tényleg éjszaka*», «*A jó szív is bajjal jár*». A második kötetben egy pár történeti beszélt is találunk: «*A velenceiek*», «*Szadvár és vidéke*», s egy regét «*Sió*» czimen; a többi darabok: «*Ész- és szív-kalandozok*», «*A könyvbúvár*», «*Öreg Bakonyzegei és barátjai*», «*A viharok*», — A harmadik kötetben pedig: «*A művész és barátai*», «*Beketyési Borgay Kálmán utazása*», «*A szép Katinka*», «*Flóris deák*», «*A szulioták*». — A díszes nyomdai kiállítás gyűjtemény ára 4 frt 80 kr.

Az «*Utazások könyvtára*» vállalatból, melyet a földrajzi társaság szerkeszt, a második kötet *Asbóth János*nak szellemmel irt utirajzait közli Egyiptomról és *Palestináról* «*A Zaharától az Arabahig*» czim alatt. *Asbóth* szingzadok képeiben írja le utazása minden részletét. A történelem egyik legnevezetesebb, műfélékben, hagyományokban gazdag szinterén utazván, minden helynek följegyzé rövid történetét, s tüzetenese mai állapotát és mai lakóit, szokásaival együtt. Uti könyvének minden részét élvezetes tanulsággal lehet olvasni. Nem kerül ki figyelmét az a lázas tevékenység sem, melyet a török birodalom az ázsiai részén Európa fejt ki. Lehető teljes képét igyekszik adni Egyiptomnak, a szent földnek, mind történeti múltjáról, mind jelleméről, s általában a keleti életéről, hol az emberi társadalomnak anyki különböző fejlődési fokát lehet fölitalni. A könyv 310 oldal terjed, számos illusztrációval s ára 2 frt 40 kr.

A Corpus juris civilisből készelt és feldolgozott «*Magánjogi gyakorlati esetek gyűjteménye*», kézi könyvül a római jogból tartott practicumhoz; írta dr. *Kiss Mór* nagyszabonyi jogakadémiai tanár. Ára 1 frt. A *mór dr. Vécey* Tamás egyetemi tanárnak van ajánlva.

A következő művek középiskolai kézi könyvül szünek. Így a «*Jeles irók iskolai tanárak*» XXI-ik füzeté gyánant *Heinrich* Gusztávól *Schiller* híres drámájának, «*Tell Vilmos*»-nak magyarizatos kiadását nyerjük E dráma a középiskolák németnyelvi gyakorlatához egyik kedvelt olvasmány lévén, *Heinrich* a nyelvi megértésre és költői szépségek élvezésére bő jegyzetekkel látta el a szöveget, bevezetésül ismertetvén Svájcznak ide vonatkozó történetét, a *Tell*-mondát, *Schiller* forrásait, és színművét. Ára 80 kr. — «*Vezérfonal a világtörténelemhez*», írta *Varga Ottó* tanár. Rövid, tömör foglalata a világtörténelem eseményeinek 1848-ig, 231 oldalon. Ára 1 frt. — *Ázsia, Afrika és a matematikai földrajz vázlat*, a real- és polgári iskolák harmadik osztályá számára írta *Jablonszky* János tanár; két térképpel és öt ábrával. Ára 60 kr. — *Francia prózai olvasmányok*, szerkesztette *Hofer* Károly realiskolai igazgató. A realiskolák felső osztályai számára nyujt gyakorló, gazdag olvasmányokat. Ára 1 frt.

Sámi László művei. *Gyulai* Pál és *Hegedüs* Sándor előfizetési fölhívást bocsátottak közre *Sámi* Lászlónak, a hírneves néhai kolozsvári tanárnak széles körű ismereteket, mély gondolkodást, emelkedett szellemet visszatükröző és szép irályú műveire. Egy kötet jelenik meg hátrahagyott műveiből, mely magában foglalja mindazt, a mit *Sámi* a lapokban és folyóiratokban elsősorba még életében közrebocsátott: politikai és irodalmi beszédeit, hírlapi cikkeit, felolvasásait, rajzait a politika, társadalom és nevelés köréből.

«*Sámi* — mondja a fölhívás — mint politikai író nem tartozik szoroson politikai pártjaink egyikéhez sem, bár egyikhez inkább látszott hajlani, mint a másikhoz, inkább csak az szabadság és ember szeretet melé szöszölője. Alólírottak, egyikünk *Sáminak* egykori tanártársa és barátja, másikunk híslás tanítványa, egy hittük, hogy midőn az elhunytak dolgozatait egy kötetbe összegyűjtve kiadjuk, barátai, tanítványai, tisztelői s általában a közönség óhajátást teljesítjük. A könyv az elhunyt elő emléke lesz, de szíves barátai, tanítványaira nézve egyszersmind a kegyelet emléke is. Budapest, márczius végén 1883. *Gyulai* Pál, *Hegedüs* Sándor.»

A fentebbi sorokhoz *Hegedüs* István kolozsvári ref. tanár mint a kiadás előkészítésével megbízott, annyit tesz hozzá, hogy a csinos alakban megjelenő mű ára lesz: 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzekhez (*Hegedüs* Istvánhoz, *Kolozsvár*, *Belfarkas-utca* 19 sz.) küldendők f. évi május hó végéig. A könyvek szétküldése a záridó után azonnal fog eszközöltetni.

«*Megjegyzések b. Kemény emlékirataira*» czim alatt foglalkozik *Irányi* Dániel *Bekicsnek* *Kemény* Zsigmondról irt művével, illetőleg annak ama részével, mely *Keménynek* a szabadságharc eseményeire vonatkozó följegyzéseit ismerteti meg. *Irányi* czáfolja *Kemény* vádjait, azokat pártszempontból eredő elfogottságnak mondja.

«*Az ipartörvény revíziója*», közgazdasági tanulmány, írta *Heltai* Ferencz. Napi rendszeren levő kérdéssel foglalkozik behatólag, számos adattal világosítva meg a kérdés egyes részeit, melyekhez bő anyagot gyűjtött össze. A fiatal író e tanulmánya előbb a «*Nemzetgazdasági Szemle*»-ben jelent meg, s most külön kiállításban 206 oldalra terjedő kötetet tesz ki. Ára 1 frt 50 kr., s *Kilián* Frigyes egyetemi könyvtáros utján szerzethető meg.

Folyóiratok. A «*Nemzetgazdasági Szemle*» áprilisi kötetében «*Magyar* benyomások Amerikáról» czim alatt gr. *Apponyi* Albert irt ifj. *Széchenyi* Imre grófnak és *Andrássy* Géza grófnak amerikai tapasztalataikról irt munkájokról, s helyesli az itt kifejtett és a magyar gazdasági viszonyokra vonatkozott nézeteket. *György* Endre, a folyóirat szerkesztője, a gazdasági körben tartott felolvasást közli a *Duna-gőzhajózási társaságról* és a magyar érvekről; *Mányi* Lajos az uszora-törvények a képviselőházban történt tárgyalását kíséri észrevételekkel. E folyóirat előfizetési ára egész évre 6 frt. — A «*Philológiai Közöny*» áprilisi füzetének főbb cikkei: «*Az Euripides-féle Rhesus-tragédia*», *Kont* Ignácztól; «*Héro és Leandros*», *Pozder* Károlytól; «*Néprymológia a tulajdonnevekben*», *Kúnos* Ignácztól; «*Áttila* három ó-germán eposzban», *Wislockitól*; *Kardos* A. befejezi a XVI. századbeli magyar líráról irt közleményeit. — A «*Természettudományi Közöny*» áprilisi füzetének nagyobb cikkei: dr. *Orley* Lászlótól «*A zoológiai állomások és az állattani kutatások újabb módszerei*», dr. *Lakits* Ferencztől az elektromos vasutakról, és *Brehm* előadásá Szibéria vadonjairól, vadjairól és vadászleíról. — A «*Méhészeti lapok*» (szerkeszti *Kriesch* János) új számában is számos gyakorlati tájékoztató szolgálat a méhészeknek és közli a B-Gyulán tartandó méhészeti vándor-gyűlés és országos méhészeti kiállítás programját. — A «*Regényvilág*» *Jókai* Mórnak «*Minden poklokon keresztül*» regénye mellett új regényt kezdett meg *Véka* Lajosról «*Pali bécsi*» czimen, s közli a híres élszasi francia írónak, *Ermekmann-Chatrinak* «*A Rantzan testvérek*» regényét, melyből a nemzeti színpadon is hatással adott dráma készült.

*Magyar történelmi értekezés a francia akadémia*ban. Párisban az «*Académie des sciences morales et politiques*» ápril 7-iki ülésében *Sayous* Edoulosei tanár a «*cambrai* liga és Magyarország» czim alatt fölolvasást tartott, mely *Fraknói* Vilmosnak a «*Századok*»-ban megjelent nagyobb tanulmányát, francia átdolgozásban mutatta be. *Sayous* kinek «*Magyarország története*»-ét a francia közönség is nagy tetszéssel fogadta, — mint e tanulmánya is mutatja, nem hagyott fel a magyar történet művelésével, de jelenlegi állásban, mint vidéki tanár, önálló tanulmányokat nem is tehet, ezen az uton mutatja be rokonszenvét a magyar nemzet iránt.

«*A bekésmegyei gazdasági egylet értesítője*», a mult évre vonatkozó bő adatokkal, egész kötetre terjed; *Mokry* Sámuel egyleti titkár szerkesztette, s *Békés-Csabán* *Povázsey* László nyomdája állította ki.

«*Uj zeneművek*». A *Harmonia-társulat* kiadásában zongora-kivonat jelent meg B. *Bánffy* Györgynek «*Fekete hajó*» czimú operetteje dalából és táncdarabjaiból. A díszes kiállítású füzet ára 1 frt 80 krajczár. A *Röszavölgyi-féle* zeneműgyűjtemésben pedig megjelent: «*hat kedvelt magyar népdal*», bariton vagy mezosoprán hangra, zongorára kísérettel *Átirta* *Kolozsvári* Aladár; ára 90 kr. «*Dalra kedves barátim*» huszonöt kedvelt népdal énekre, legkönnyebb zongora kísérettel s a gyermeknek való szöveggel, *Átirta* *Kneifel* Antal, ára 70 kr.

Színi előadás a csángók javára. A nemzeti színház és a népszínház tagjai május első napján a hazajött bukovinai magyarok segélyezésére közös erővel adják elő a népszínházban a «*Peleskei notárius*», e kitünő bohózatot, melynek most minden szerepét kiváló művészi erők fogják élvezetessé tenni. Így *Prielle* Kornélia a notáriusné kis szerepét vállalkozott, *Helvey* Laura *Dezdemónát*, *Jászai* *Mari* a «*Sötétség királynőjét*», *Szathmáryné* a boszorkányt játsszák; részt vesznek meg az előadásban a nemzeti színház tagjai közül: *Vizváriné*, *Csillag* *Te-*

réz, *Náday*, *Vizvári*, *Nagy* *Imre*, *Gyenes*, *Szigeti* *Imre*, *Pintér*. A népszínház tagjai közül *Blaháné*, *Pálmai* *Ilka*, *Hegyi* *Aranyka*, *Kassai*, *Solymosi*, *Tihanyi* (a notárius.) *Tamásy* *mint* *Baczur* *Gazi*.

A műcsarnokban e hó 20-án kisebb kiállítás nyílt meg, egytől egy magyar festők műveiből, és pedig azokból, melyeket a müncheni nemzetközi képkiallításra fognak elküldeni. A kiállítás főnöke-eréjét s legbecesebb darabját *Benczur* *Gyula* nagy festménye alkotja: az első magyar általános biztosító társulat alakuló gyűlése. A pompás képét, életteljes alakjaival nagy érdeklődéssel nézi mindenki. A tárlaton huszonöt magyar művész nevével a képét állított ki; van egy pár tollrajz, aquarell és *Doby* *Jenőtől* finom rézmetszetek. Régibb festők közül csak kevesen jelentek meg, ezek: *Than* *Mór* («*IV. Béla futása*»), a két *Markó*, *Telepy* *Károly*, *Molnár* *József* tájképekkel. Az ifjabb és legifjabb nemzedék érdekes csoportot alkot: *Spányi*, *Somogyi* *Dániel*, *Rózsay* *Emil* tájképek, *Peske* *Géza*, *Szinnyei* *Merce* *Pál*, *Valentiny* *János*, *Mesterházy* *Kálmán*, *Nemes* *Eliza* grófnő, *Szirmay* *Antal*, *Ábel* *Andor* stb. tájképpel, *Konek* *Ida* esendéleti kép, stb.

Zichy *Mihályról*, a kitünő művészről, eddig remélhették, hogy állandón itthon települ le. Mfiteremnek való telket is kért a városi hatóságától az epreskert körül, hol most egész festészeti telep alakul a leendő festészeti akadémia körül. De nemrégiben visszavonta kérelmét. *Zichy* ismét *Péterváron* telepszik le.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az akadémia nagyhete. Az idei nagygyűlések május 15—20-ik napjain lesznek. Május 15-én nagygyűlési értekezlet, a pályamunkák bírálatának bemutatásával, osztályelnök választásával, az állandó bizottságok tagjainak kijelölésével; szavazás a tagajánlások fölött. Május 16-án a nagyjutalom és *Marczibányi*-jutalom odaítélésé összes ülésben; pályázatok eldöntése; pályakérdések kitűzése; az új osztályelnökök bejelentése, az osztályok tagajánlásainak bemutatása. Május 17-én az akadémia elnökének és másodelnökének megválasztása három esztendőre. Május 17-én: igazgató, tiszteleti, rendes és levelező tagok választása. Május 19-én az igazgató tanács ülése; május 20-án ünnepélyes közlés.

A magyar tud. akadémia e hó 16-iki ülésén *Torma* *Károly*, e jeles tudós, ki az ó-budai amfiteátrumot is fölmutatta, tartotta meg székfoglaló beszédét mint rendes tag, ismertetvén *Dacia* hadi útjait és táborállomásait, s kitartó tudományos vizsgálódásának gazdag anyagát és kiváló eredményét mutatta föl a rómaiak e nevezetes provinciájának földrajzi és helyrajzi viszonyairól.

Torma már az ötvenes években foglalkozott *Dacia* adatainak földerítésével. Utazott, felkutatót minden nyomot, a romokat, a földánczokat; sztrázgatót minden kútót, feliratos maradványokat, téglákat. Sajnálattal említi, hogy a romániai részeket még nem vehette tisztes kutatás alá, de azt sem fogja elmulasztani. Huszonhárom évi munkássága eredményét mutatta be ezuttal, megemlékezve a már elhunyt *Gösz* *Károly* segésvári tanárról is, ki e munkájában támogatta. A felolvasott fejezet *Troján* császár hódító hadjáratairól szól, aztán ismerteti *Dacia* hadutjait, az ott állomásozó csapatokat, a római határőrtörségeket. Adatai szerint *Dacia*iban 39 gyalogcsapat és 14 lovasosztály, összesen vagy 26,000 római katona volt. A felolvasást élénken megjelénézték.

Ezután *Zsilinszky* *Mihály* tartott értekezést az 1681-ki soproni országgyűlésről. Ismertette a *Lipót* császárt és király által husz éven át folytatott példátlan abszolutizmust, mely után az 1681-diki országgyűlés mindenképpől a nádori méltóság betöltését sürget

hívása fölött. Köszönettel vették e meghívókat, s *Poszonyt* fogadták el; az fognak felolvasó ulést tartani május Jókai akadályozva lenne, Komócsy elnöki beszédet tart, P. Szatmáry Károly értekezést olvas föl: «A magyar költészet befolyása a magyar politikai életre a negyvenes években» cím alatt. Verseket olvasnak föl gr. Zichy Géza, továbbá Reviczky Gyula és Kiss József. Pulszky Ferenc is felolvasással gazdagítja a programot; Frankenburg Adolf humoros elmefuttatást mutat be s végül Mikszáth Kálmán egy elbeszélést. A kirándulást május 20 án s a rákövetkező napokon tartja a társulat.

A képzőművészeti társulat elnöke, Ipolyi Arnold püspök ragaszkodik lemondásához, s a választmány küldöttsége előtt is fenntartá elhatározott szándékát. A választmány azonban még nem hagyott föl a reményről, hogy továbbra is Ipolyi vezesse a társulatnak épen ő alatta úgy sepen indult ügyeit.

A nemzeti múzeumból. A nemzeti múzeum képtára *Munkácsy* két festményét kapja meg közelebb, a Párisban elhunyt dr. Krishaber Móríz hazánkba hagyatékából. Egyik a «Krisztus Pilátus előtt» című képen olajvázlat, a másik az elhunyt Munkácsy Mihály által festett arcképe. Munkácsynak egy harmadik festménye is Budapestre került; ez koldusnót ábrázol két gyermekkel s a meseternek kiválóbb alkotásai közül valamely. Ezt az elhunyt dr. Krishaber Budapesten élő testvérének hagyta.

Az ásványtárnak pedig gr. *Szechenyi* Béla ajánlókezelt becses gyűjteményét: középszerű és kínai ásványokat s különösen igen szép nephriteket és jadeiteket, melyek a kínaiak s más keleti népek ékzereiben nagy szerepet játszanak. A gróf ezeket Lóczy Lajos közreműködésével keletásiai expedíciója alatt gyűjtötte.

A természettudományi társulat e hó 18-iki ülésén dr. *Ilosvay* Lajos tartott szakszerű előadást «A kémiai rokonság és a termokémia» czimen, melyben a vegyészet tudományának feladatait fejtegette.

Az orsz. kisdövény egyesület e hó 15-dikén tartotta évi közgyűlést gr. *Szapáry* Gynuláné elnöklete alatt.

Az évi jelentés előadja, hogy az egyesület ki akarván terjeszteni a kisdövény és nevelés áldásait a faluk és gyártelepek gyermekeire is, falusi menedékházak felállítását határozta el, hogy a kisdövények az elemi és erkölcsi nevelésként megmentsék és soruknak megfelelő nevelői gondban részesítsék. E végül egyszerű, de értelmes nők volnának a falukról beküldendők a legközelebbi városi óvodába, hol azok legalább 3 havi gyakorlati oktatásban részesülnek. Ezek utasítására «Dajkakönyv» cím alatt vezérfontalt dolgoztatott ki. A falusi menedékházak felállítására pedig a kormánytól e czéla kiadott «Piros könyv» 1000 példányt használt fel. Pályadíjat tűzött ki az egyesület «Kisdövénynevelés és módszertan» könyvére s kiadott egy «Játék, vers és dalok»-t. A kisdövények elismeréséért örvendetesen terjed országszerte. Az egylet képzőintézetének a mult évben hatvan rendes és kilenc rendkívüli hallgatója volt, kik közül hatvanegyet tette le a zárvizsgálatot; elhelyezett nyert huszonhat képesített óvónő. A mintáóvodát 132 gyermek látogatja. Az összes bevétel 42,650 frt, kiadás 31,313 frt, az egylet vagyonára 149,845 frt. Az egylet helyeslőleg vette tudomásul a jelentést, aztán elfogadta a választmány javaslatát, mely szerint a közoktatásiügyi minisztert megkéri, terjesztesse az országgyűlés elé törvényjavaslatot a kisdövény ügyének országos rendezéséről; a falusi menedékházak javára vagy az állami jótékony sorsjáték jövedelmének egy részét, vagy külön sorsjátékot engedélyezzen a kormány s hívjon össze bizottságot a kisdövények és menedékházak felszerelése ügyében. A közgyűlés megbizta a választmányt, hogy addig is, míg kérelmeinek eredménye lesz, a terjesztésre szánt összegből fordítson falusi menedékházak segélyezésére a mennyit csak lehet.

MI UJSÁG?

A képviselőház az és a sajátot izgalmasan foglalkoztatta Füzeséry Géának az az interpellációja, melyben azt kérdezte a belügyminisztertől: van-e tudomás arról, hogy a gráci rendőrség a budapestihez egyenlőrsort küldött, mely egy tolvajbando tagjait sorolja föl, s a névsorban benne van egy országgyűlési képviselő is. E czélzást többféle körülményből Polónyi Géza maga ellen intézett vádnak tartotta, s felszólalt az alaptalan vád ellen először a függetlenségi körben, aztán a képviselőház ülésén; ez utóbbi helyen Füzeséryt rágalmozának nyilatkoztatván. A belügyminiszter távollétében nyilatkozott.

nyoloz óráig képezte az interpelláció a lapok és országgyűlési klubok izgalmas tárgyat. Az e hó 18-iki ülésben Tisza miniszterelnök erélyesen kijelentette, hogy Füzeséry teljesen alaptalan gyanúsítással lépett föl a ház egy tagja és az egész ház tekintélye ellen. Füzeséry pedig a terem közepére állva, ünneplés hangon kért bocsánatot a háztól; beismerte, hogy elhamarkodta az interpellációt, s mentségül azt is felhozta, hogy a vádat több képviselőtől hallotta ismételt. Füzeséry fölkereste Polónyi lakásán is, s tanuk jelenlétében követte meg, egyszersmind három képviselőt nevezett meg: Verhovay Gyulát, Komjáthy Bélát és Hentaller Lajost, mint a kiktől az interpellációjában felfoizott gyanut hallotta. Füzeséry egyszersmind levélben tudatta a függetlenségi pártkör elnökével, hogy a klubból kilép. A függetlenségi pártkörben e hó 18-án este éles felszólalásokat idézett elő a Polónyi-Füzeséry eset, még pedig abból a szempontból, hogy Füzeséryt függetlenségi párti képviselő informálták a párt egy tagja ellen teendő ily támadásra. Különösen éles nyilatkozatot történtek Verhovay és lapja a «Függetlenség» ellen. A tanácskozás elhatározta, hogy nyilatkozatot tesz közbe, melyben kijelenti a közönség tájékoztatására, hogy Verhovay távol áll a párttól, s lapja nem fejezi ki a párt nézetét. A függetlenségi kör saját helyiségéből is kitiltotta a «Függetlenség»-t.

A történelmi képcsarnok létesítése végett újabb értekezlet volt az irrók és művészek társaságában. Megjelent Szalay Imre osztálytanácsos is, mint a közoktatásiügyi miniszter képviselője s hosszabb eszmecserére folyt a képcsarnok létesíthetőségének módjai fölött. Végre a br. Kaas Ivor indítványát fogadták el s felkéri a közoktatásiügyi minisztert, szervezen egy állandó bizottságot, melyben képviselve legyen a kormány, a főváros, történelmi-, régészeti társulatok, a múzeum, stb. s mely az 1885-diki országos kiállítás alkalmával történelmi képkiallítást rendezzen. Ebből aztán meg lehetne teremteni a történelmi arcképcsarnokot. Megkéri egyúttal a minisztert, hogy az előleges költségekre már a jövő évi budgetbe vegyen fel megfelelő összeget.

József főherceg új birtoka. József főherceg megvásárolta Bihar megyében Blaskovits Sándorné gyapjuji 4500 holdas földbirtokát és szép kastélyát 500,000 frtért. A népszerű és általában szeretett főherceg ez által bihari megyei birtokos lett, a minnek örülhet a megye, mert a főherceg mintaszerű gazda és új birtokát is így kezelve, egy mintagazdaságot rendez be itt, melyre Bihar megyének nagy szüksége van.

Alapítvány minden évben egy ódára. Bányászati Károly a kecskeméti Katona-ünnepély alkalmából százhat forintot küldött a kecskeméti ref. gimnázium igazgatóságának. Az ottani szépirodalmi önképző körnek szánta azt alapítványul oly módon, hogy az összeg kamatját (egy aranyat), minden évben az az ifjú kapja, ki Katona József emlékére a legsikerültebb ódát írja. A jutalmazott óda aztán évenként, halottak napján, a nagy drámairó sirjánál lesz elszavalandó.

A gödöllői versenygyaloglás. Az atletikai klub által kitűzött versenygyaloglás Gödöllőre és vissza, e hó 15-én ment végbe. Éjjel még eszött, s valószínűleg a kellemetlen idő nagyban hozzá járult, hogy a 92 vállalkozó közül csak husz jelent meg az indulásra, a városligetben. Hét óraker indultak el. A bizottság egy pár tagja velozipédn járt előttük utmutatóknak, mások kocsin vagy lóháton kísérték a gyaloglókat. Négy versenyző csakhamar visszalépett. Keresepen ismét öt. Hogy a gyaloglás nem valami tréfa dolog volt, maggyőződtek a keresepi paraszt legények, a kik egy darabig szintén versenyt próbáltak menni, de csak rövid ideig bírták. Gödöllőre *Vessa* György érkezett elsőnek 10 óra 15 perczkor, tehát a negyedfél mértföldnyi utat három óra alatt tette meg. Hat percz múlva jött meg *Follinus* Árpád, öt perczel ezután *Vankó* Pál, s aztán *Schwanda* Gusztáv. Csak ők négyen folytatták a versenyt visszafelé, Budapestre is, de Keresepén Ivánka rosszul lett, s visszalépett. Czinkotára *Vessa* úr elsőnek, aztán *Follinus* és *Schwanda*. A városligeti korcsolya-csarnok előtt nagy közönség várta a verseny végét. Délután 2 óra tíz perczkor elsőnek érkezett *Vessa* György, ki e szerint a hét mértföldnyi utat 6 óra 58

percz alatt tette meg. (Az ut bejárására először 8 óra, de a kellemetlen idő miatt később 10 óra volt kiűlésben.) *Follinus* Árpád 2 óra 25 perczkor, *Schwanda* 2 óra 37 perczkor érkezett.

Görög régiségek muzeuma Olympiában. Az olympiai nevezetes ásatások hírnevesét válandó muzeummal fogják gazdagítani Görögországot. György király belegegyeztet, hogy a nagymennyiségű s megbecsülhetetlen értékű műkincseket ne szállítsák Athenebe, hanem Olympiában külön muzeumban helyezték el s ekkép hajdani fényök színhelyén együtt maradjanak. Syngros athéni bankár e terv megvalósítására 160,000 frankot ajándékozott s ez összegben stilszerű muzeumi épületet emelnek Adler porosz építész tervei szerint. A muzeum helyül gondosan kikerestek olyan területet, hol semmielőtt ősi épület maradványai sem találhatók s így a további kutatásokat és ásatásokat nem fogja akadályozni. Mint Egyiptomban a bulaki muzeum, úgy Görögországban az olympiai kétségkívül egyik érdekes czélpontja lesz a tudósok zarándoklásának.

Több ezer éves darázs. A bulaki muzeum igazgatója *Maspero* Deir-el-Rohoriban egy a thebai korszakból való múmiában darázst talált. Valószínű, hogy az állat a balszarnallát óda csalatva a temetés alkalmából repült a koporsóba, hova bezárták. A kis állat még most is elég ép s valószínűleg az egyetlen létező darázsmúmia.

Adakozás. A bukovinai magyarok hazatelepítésének költségeire újabbán a következő adományok érkeztek szerkesztőségünkhez: N. N. 1 frt. — Enyingről az «enyingi iparos olvasó-kör» választmányának gyűjtése 15 frt 25 kr. Ez összeghez járultak:

- Bartos Lajos 50 kr., Bregovics Pál 50 kr., Jakab Péter 40 kr., Bauer Sándor 50 kr., Guruby János 30 kr., Szalai István 50 kr., ifj. Pápai Pál 30 kr., Bognár Sándor 30 kr., Nics Márton 30 kr., Simon Péter 20 kr., Mészáros Mihály 30 kr., Herkovits Ignác 20 kr., Mészáros Lajos 20 kr., Szentmiklósy József 20 kr., Kovács Lajos 25 kr., Ruth Ferenc ör. 20 kr., Csizmadia Péter 20 kr., Moharos Péter 20 kr., Balog Pál 20 kr., Burdohány Mihály 20 kr., Bors József 20 kr., Pfeiffer Lipót 20 kr., Müller Lajos 20 kr., Muravics Mihály 30 kr., Pápai János 20 kr., N. N. 20 kr., Willoner bécsi utazó 50 kr., Körtag 20 kr., O. P. 20 kr., Névtelen 30 kr., Krisztinkovich Aladár 1 frt., Mészöly Gyula 1 frt., Heumann Mór 30 kr., Csurgay István 20 kr., Kovács Pál 20 kr., Sonnenfeld Fülöp 20 kr., Kun János 20 kr., N. N. 20 kr., Dr. Belák Sándor 50 kr., Rosenfeld Lajos 1 frt. Az enyingi iparos olvasókör 2 frt. Összesen 15 frt 25 kr.

A «Jogtudományi Közlöny» április 20-iki (16-ik) száma következő tartalommal jelent meg: A katolikus főpapok végrendekezési joga Magyarországon. Dr. *Herczegh* Mihály budapesti egyetemi jogtanártól. — Nehány megjegyzés a törvénykezési szünetidőről szóló törvényjavaslatra *Hármich* József pozsonyi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az árverési vevő felelőssége. S. A. ügyvéd. — Az indítványozási jog elévülése kihágások esetén. *Papp* Deszö-től. — A végrehajtási törvény 40. §-ához. Dr. *Hencz* Agost kezelt helyi ügyvéd. — Különfélék. — Nyilt kérdések. MELLEKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai.

Az Anker élet- és járadék-biztosító társaság e hó 14-én tartá meg a huszonegyedik évi rendes közgyűlést gr. *Zichy* Ödön elnöklete alatt, a melynel 360 részvény volt képviselve. — A kimerítő tablatokkal és kimutatásokkal ellátott zármadási jelentés szerint a lefolyt évben 12,276,615 frt 1 kr összegű új életbiztosítási ajánlatok nyújtottak be s kiállítottak 4994 új szerződés 10,871,407 frt 41 tőke erejéig. — A biztosítási állomány 1882. év végével 75,903 szerződésben biztosított 12,874,447 frt, 17 kr tőke és 42,739 frt 74 kr évjáradék volt s így a szaporodás 3,242,497 frt 3 krt tett. Az összes díjbevetel 3,006,645 frt 77 krt tett vagyis 116,946 frt 47 krtal többet mint az elmúlt évben. A díjtartalékok 761,527 frt 61 krtal gyarapodtak s 9,711,911 frt 97 krtal emelkedtek. A túlélesi csoportok vagyona 19,679,097 frt 89 krt tesz. A halálesete nyeregmennyel biztosítottak 21 százalékos osztalékban részesülnek. folyó évben kifizetésre jött túlélesi csoport eredménye ismét kedvező volt, a mennyiben az az összbetétek 7/10 százalékos kamatozásának felel meg. A kifizetett nyeregmennyben részesülő életesei (gyermek) biztosítások eredménye szintén igen kedvező volt, a mennyiben azok nyeregmennyosztaléka a biztosított tőke 4 1/2 százaléka tette. A nyereség és veszteségszámla 151,875 frt 20 kr nyereséggel zár, ebből 150,000 frt akkép osztatik fel, hogy részvényenkint 200 forint osztalék fizetetik s 1875 forint 20 krajczár új számlára lesz előlve. A társulati biztosítási alapok a túlélesi csoportok vagyonának figyelembe vételével 31 millió 340,680 frt 3 krt tettek. A jelenlété a közgyűlés által tudomásul vétetett, az igazgatóságnak a felmentvény megadottát s a kilépő *Ville* Henrik marquis újlag igazgatósági tagul megválasztott.

HALÁLOZÁSOK.

Bulyovszky Gyula, az élénk tollu tárczaíró, régibb irodalmunknak már az utolsó időkben csak ritkán jelentkező szellemes munkása, a könnyebb irodalmi genre eredeti képviselője, meghalt e hó 16-án, 59 éves korában. Rákócsereszturon született, s 1846 ban lépett föl először az irodalomban, egy költeménnyel, és azóta állandón találkozzunk irodalmi működésével, mely sokoldalú volt, de leginkább a hírlapírásnak szentelt, s nagyobb részben idő- és alkalomszerű. Tárcza-csevegéseit, melyekben könnyű és elmés szellem nyilatkozott, nagyon kedvelte az olvasó közönség. Az 1848-ki pesti mozgalom megindításában élénk részt vett, s egyike azoknak, kik március 15-ikén vezettek az ifjuságot és előkészítették a hangulatot. Az ötvenes években azonban a hivatalos lap tárczaírója lett s e minőségében az első alkotmányos mozgalmagi műföldött. 1853-ban vette nőül a nemzeti színház akkori elsőrendű drámai művésznőjét, Szilágyi Lillát, ki később német színésznővé lett s férje neve alatt szerepelt Németország udvari színpadain. 1860 ban alapítá Bulyovszky Gyula legjelentékenyebb szépirodalmi vállalatát, a «Nefelets»-et, melyet 1867-ig maga szerkesztett s csak ezután szerződött Friebeisz István a lap élére, maga megmaradt kiadó-tulajdonosnak. A «Nefelets»-ben jelentek meg tárczaírói és sok bírálat, melyek a pestző szellem által válnak ki. A szimfirodalom terén is tett kísérleteket, s «Pest éjlel» és «Óregnek bajt okoz a szerelem» című darabjai régibb időkben kerültek színpadra. A hetvenes évek végén a nemzeti színház újra adott tőle egy társadalmi vígjátékot, «Fuzió» című alatt. Az utóbbi időben már csak ritkán írt, s pár év óta betegeskedni kezdett. Számos vig elbeszélés, két kötetnyi verses epigramm, néhány szatirikus rajz versekben az 1847. és 1848-ki országgyűlés alakjairól, több ezere menő tárczaíróval és csevegővel, stb. marad fenn utána. Temetésé nagyszámú közönség részvételével ment végbe nejének zöldfautozai házából. Az elhunyt koporsóját koszorú ékesítették, ott volt első sorban özvegyének koszorúja, s fiát és menyét. A gyászszertartást György Vilmos evang. lelkész vezette.

Dr. KRISHABER MÓRIZ, párisi orvos hazánkba, elhunyt e hó 10-én Párisban, 49 éves korában. Külföldön született, szegény soros szülőktől, csak harminc éves korában lépett az orvosi pályára, s a francia főváros egyik tekintélyes orvosa lett. Halála előtt nyolce nappal a francia tudományos akadémia odaítélte neki egyik legnagyobb, a Monthyonról nevezett 20,000 frankos díját, melyvel a tudományos terén csak kiválóbb fölfedezéseket szokott jutalmazni. A gégeorvosban, mely egészen új tudomány, sokat köszön Krishabernek. Megható az is, hogy a ragályos hagymák, melynek ő áldoztat esett, egész családjában dühöngött és eddig meghaltak: Krishaber, neje, utóbbinak anyja, a szakácsnő és egy szolgáló, a többiek mind betegeskedtek meg.

Ifj. gr. ZICHY FERENCZ, a pápa belső kamarása és prelátus, elhunyt Rómában, e hó 18-án, 31 éves korában, rövid betegeskedés után. A magyar kath. papság egyik kiváló képzettségű tagja volt, kinek jövőjéhez nagy reményeket kötöttek. Atyja, a volt konstantinápolyi nagykövet, fia betegeskedés első hírére Rómába utazott, de már nem találhatta életben.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: dr. SCHMID BENEDEK, gödöllői koronaorodalmi orvos, ki Grassalkovich hercegnek is házi orvosa volt, s közbecsülésben öszült meg, 71 éves korában, Gödöllőn. — BORONKAY RUDOLF, egyike a legvagyonosabb földbirtokosoknak, 61 éves korában, Budapesten. — HÁRIS DEMETER, a Haris-család azon ágának utolsó férfi tagja, mely a fővárosban «Haris-bazár» néven ismeretes díszes épületet emeltet, s ki utóbbi időben az országos tébolydában töltött östöt napjait. — MURÁNYI KÁLMÁN, a főváros 5-ik kerületének igazgató-tanácsja. — JAKOBI LÁNYI DÁNIEL, rónászei volt sóbányai számvívó, 70 éves korában, Szatmárt. — LIBBHÁRT EDE, lelkész és ciszterci szerzetes, 34 éves korában, Zirczen. — FENYVESY ISTVÁN, Bihar megye egyik földbirtokosa, 53 éves korában, Budapesten. — LUSTIG ZSIGMOND, az aradi kereskedelmi és iparbank igazgatója, a városi törvényhatósági bizottság tagja, 59 éves korában, Aradon. — ABRAHAM EMÁNEL, Szamosújvár volt városi pénztárnoka, a kereskedő társaság elnöke, 69 éves korában. — MÁR GYULA, hírnév utrodalmi nyug. intéző, Esztergomban. — SCHMIED MÁRTON, közbecsülésben élt vaskereskedő, Pakson, 45 éves korában. — LUKÁCS KÁROLY, nyug. százados, 76 éves korában, Márkosfalván. — SEBESI ISTVÁN, 30 éves korában, Székely-Udvarhelyen. — HALÁSZ KRISTÓF, körorvos, Nagy-Mányokon. — BREUER ÁRMÁN, volt honvéd, gazdasági szakíró, Budapesten, 59 éves korában. — GOMBÁS JÓZSEF, Szeged város nyug. várnagya és tiszteletbeli alkalmi-tánya, 77 éves korában, Szegeden. — TORN ANNAUS, a szabadságharcban főtitár, több évi segédkész-kedése után első reform. tanító, 53 éves korában. — VÁJDA JÓZSEF, volt szombathelyi járásbeli főszolgabíró, 76 éves korában, Kőszegen. — HORVÁTH GYÖRGY, volt kir. udvari úgnyök és földbirtokos, 78 éves korában, Bögötén. — BABÓ G. budapesti háztulajdonos, 77 éves korában.

Gr. BETHLEN JÓZSEFNÉ szül. Haller Borbála grófnő, csillagkeresztes hölgy, nemesszü, jótékony úrnő, nagy kiterjedésű rokonság tisztelt matróznája, 83 éves korában, Budapesten, honnan holttestét N.-Teremibe szállították. — URBÁN GYULÁNÉ szül. Sissányi Constance, török-becsei nagybirtokosnő, az ottani kir. vesztőgáz igazgatójának neje, 58 éves korában s a nagykörű rokonság mély részvételét temették el Torókecsén. — ÖZV. TABAJDI DÁNIELNÉ, az arad megyei főispán anyja, jeles magyar uri asszony, Nagy-Zerénden. — ÖZV. GOMPERZÉ szül. Ehrenfeld Róza, jótékony hölgy, 55 éves korában, Budapesten. — ÖZV. VOJNICZ DÁNIELNÉ, született pacseri Szucsics Mária, 81 éves korában, Baján. — ÖZV. KAPLONYI DARABANTH SIMONNÉ szül. Horvát Rozália, 86 éves korában, a bihari megyei Ugrán. — SZOMBÁTI LAJOSNÉ szül. Zaáry Gizella, 28 éves korában, Budapesten. — BALÓ PÉTERNÉ szül. Lécz Amália, kolozsvári hivatalnok neje, 56 éves korában, Szegeden, hová fia látogatására utazott. — KRONBERGER JÓZSEFNÉ szül. Mihók Terézia, Rozsnyón. — MAROSI JÓZSEFNÉ szül. Hulényi Mária, esztergomi tekintélyes városi képviselő neje, 34 éves korában. — ÖZV. NAGY PÁLMÉ szül. Kis Orbán Julianna, 64 éves korában, Debreczenben. — IOAZ JÁNOSNÉ szül. Boronkay Anna, államasuti hivatalnok neje, 24 éves korában, Nagy-Váradon; ugyanott KOHN HERMINA asszony, kereskedő neje, 35 éves korában. — MEDGYASSZAY IDA, özv. Medgyasszay Antalné szül. Titsch Mária asszony 18 éves leánya, Budapesten.

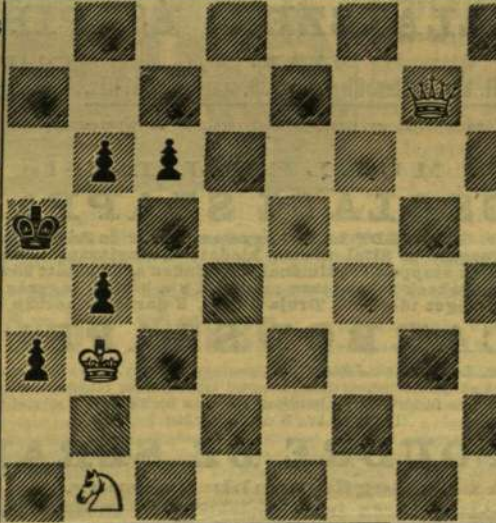
FRIGYES FERENCZ mecklenburg-schwerini nagyhérezeg e hó 15-én meghalt Schwerinben, 60 éves korában. 1842-ben lépett a trónra. A porosz hadseregben tábornoki rangja volt, s résztvett Poroszország hadjárataiban Dánia és Ausztria ellen, valamint az 1870-iki francziaországi háboruban. Az elhunyt sógora volt Vilmos császárnak.

II. KÁROLY, egykor Párma uralkodó hercege, Nizzában e hó 17-én meghalt. 84 évét élt s atyja után 1824-ben a luccai hercegséget örökölte, melyet 1847-ben átengedett Toszkánának, hogy elfoglalhassa Párma, Piacenza és Guastalla trónját. Itt azonban nem volt sokáig maradása, mert 1848-ban le kellett mondania. Fiának adta át az uralkodást. Würtembergbe vonult vissza s azóta elfeledten élt. Neje, kivel 1820-ban kelt egybe, I. Viktor Emánel sardíniai királynak leánya, Mária Terézia hercegnő volt.

SAKKJÁTÉK.

1219-ik számú feladvány. Lehner Zs.-tól.

Sítá.



Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1214. sz. feladvány megfejtése.

Hirsch H.-tól.

Világos.	Fejlesztés.	Sítá
1. Vd1—c3	...	Fb7—f3: (a)
2. He8—e7	...	t. sz.
3. He7—b5—e6 matt.		
1.	e5—e4 (b)
2. Vg3—e3+	...	Kd4—e5
3. Fg2—f4 matt.		
1.	Fg7—h6
2. Vg3—b7	...	t. sz.
3. V v. H matt.		

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben* Fülöp József. *Nagy-Dobronyban* Nemeth Péter. *Budapesten* K. J. és F. H. Andor Sándor. A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MANDANIVALÓ.

Réka sirján. Alapszemléje jó; de a kidolgozásban annyi a fogyatkozás (hosszúra is van nyújtva; verselés, mérték és rim tekintetében, valamint nyelv s szókijeltesben sok szabálytalanságot s nem irodalmi provinciálisnugst enged magának, hogy közelebbi társaságól kell mondanunk.

Havas képek. Igen nagy fenék van kerítve annak a kicsinek, a mi tartalmuk magját képezi. Az

ily különlegességek (itt a havasi román élet rajzai) különben is bizonyos idegenszerűséggel bírnak s csak úgy számíthatnak arra, hogy végig olvassuk, ha mindjárt elejétől fogva le tudják kötni s mindjéig ébren tartják figyelmünket. — Az utóbbi levélben ígért dolgoktól is e miatt tartunk; mindamellé, ha beküldi, megmondjuk rájuk ítéletünket.

K-1. A régi baráthoz szóló verset közelebből adjuk. Cinos; nem is tudtuk, hogy verset is ír!

Baja. I. L. A példányt kívánata szerint megküldettük.

Ismeretlen költemények. Csak hadd maradjanak továbbra is ismeretlenek! Nem veszt bennök a világ! — Oda juttattuk ezeket is, hová az előbbi.

A megbánás dalaiból. I—III. Elég csinos apróságok; de nagyon is apróságok; lapunkban közlére nem valóik.

Nem közhírhétők. Temetés. Láthatlan bilincsek. Mély odú. Szívem Noé galambja. Ifjuságom delelőnek halad... — Egyedül! — Asszonyom! — Dalolj, hogya szived... —

Kritikán alul. A sors (satira). Dallok. Fohász. Hozzá (háromszor) és a többi tuti quanti.

Mag.	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
22 V 4 Szt. és Ká. 6 4 Cant. Sz., K.	10 B 6 Vajhi F.	15 Pask. h.	
23 H Bda pk. vt.	György	11 Antipás vt.	16 Pask. 2.
24 K György vt.	Béla	12 Vazul	17
25 S Márk evang.	Márk ev.	13 Artemon vt.	18 Mátész
26 C Ervin. Kilit	Kilit	14 Nagy sánté.	19
27 P Peregrin hv.	Anaszt., Nesz.	15 Nagy péntek	20
28 S Vitályos	Vitályos	16 Nagy szom.	21 Pask. 7.

Holdváltásai: ☾ Utolsó negy. 30 8 6 19 pk. regg.

Tartalom.

Szöveg: Gróf Hadik András és a bukovinai székely telepek. *Marczay* Györgytől. — Kecskeméten. *Költemény. Dalmady Gyóstól.* — Megjött az én kicsi fecském. *Költemény. Dörmény Józseftől.* — A György kocsis orosa. *Történeti beszély. Irta P. Szathmáry Károly.* — A hadi szákmány. — A magyar honiglálás kuttói. *Dr. Fejérváry Lászlótól.* — Emlekezés Mailáth György országbíró nagypajára. *Höke Lajostól.* — Egy chikagói lap szerkesztőségében. — Egy hű szolgáló. — Egyveleg. — Dinamit-háború. — A dinamit-összeesküvés. — A kecskeméti Katona-ünnep. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Futaki gróf Hadik András tábornagy. Mult századbeli olajfestmény után. — A dinamit-összeesküvés: 1. A titkos nitroglicerin-gyár Birminghamban. (4 kép.) 2. Az elfogottak kihallgatása sir Ingham Jakab főbíró által. 3. O'Donnovan Rossa Jeremiás, a dinamit-összeesküvés vezetője az Egyesült-Államokban. 4. Tynan, a dublini összeesküvés feje, a keresett «első szám». 5. A dinamit-láda elvitelve a de la Motte asszony fogadjából. — A hadi szákmány. *Serra* Henrik festményén után. — *Viktória* angol királyné egy kirándulásán, szolgájával, *Brown* Jánossal, 1863-ban.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Fekete selyem surah, satin merveilleux, Satin Luxor, atlaszok, damaszok, se-lyemrippek és taffoták, mé-terjük 1 frt 5 krtól egész 8 frt 30 krig (körülb. 120 különb. minőségben) szállítanak egyes öltönyökre és egész végben természetesen a házba *Henneberg* G. (kir. udv. szállító) postafordultával, Zürichben. Minták postafordultával. Levéldij a

FERENCZ JÓZSEF KESERŰVIZ

„Kis adagban hatásos, nem kellemetlen ízű“ „Körödémon a legkedveltebb hashajtó viz“ „Hatásosabb mint a többi budai vizek“
Dr. Korányi tanár. Dr. Kézmárczky tr. Dr. Gebhardt tanár.

Kéretik a forrás használásakor mindég az egyedül helyes elnevezést FERENCZ JÓZSEF-keserűviz használni. Kapható a gyógyszerárakban és fűszerkereskedésekben.
5770 A széküldési igazgatóság Budapest, váci utca 18. szám.

Előkelő eredeti gyógy-szépítő különlegességek LINNER ANTAL-tól BÉCS, V. Kettenbrückengasse Nr. 7.

Nincs többé rosszszaga kilehelés.
HELIODOR
Műfogak tisztítására, vulkanit-v. ércben. 1 doboz kefésekével együtt 90 kr. o. é.
A fogak fentartására.

Bouquet Plein d'Amour
Kisérleti üvege 70 kr., eredeti üveg 2 frt. Rokonszemes, megnyugtató illat; kitűnő pipere-szer, mely sikerrel pótolja a sóbor-szeszt és kölni vizet.
Egyedül illatszert idegeseknek.

Wonderful-Bouquet.
Üvege 1 frt. Eredeti, új, legerőteljesebb illatszert fehérmű, stb. és ruhataratók számára.

Budapesti főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerésznél.

Nincs szerv a fogakon kívül, melyet oly könnyen lehetne fentartani.
VICTORIA-fogpor, festeny.
A 35 kr. és 1 frt. A modern fog-egészséghez teljesen alkalmasított készítmények. Előkelő és kellemes.

Sötét szemöld minden szert értékes tesz.
SZEVÖLD,
sötét színben nyerhető a Samson hajolaj használatával. 1 üvege 1 frt. 40. A Samson-hajolaj valódi vitamin- és fentartója a haj- és haj-gyökereknek, mert is az a haj kihullása és korpaképződés ellen sikerrel használják.



VASÁRNAPI UJSÁG

17-ik szám 1883. BUDAPEST, ÁPRILIS 29. XXX. évfolyam.

Működését fűlítették: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt félévre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt félévre ... 3 * Külföldi előfizetőknek a postai meghatározott viteldij is csatolandó

JERNEY JÁNOS.

(1800—1855.)

ABÓL a módból, a mint a tudósok lesznek, még nem kapjuk meg nagyságuk igazi mértékét. Ezt különösen nálunk mondhatni. Hány tudós nagyságunk volt, ki magával vitte a tudományát, nem mintha életében nem írta volna meg azt, a mit meg kellett írnia, de mert a mint megszűnt a tudós élete, vele együtt alkotásainak is megszűnt a hatása. Vannak a tudósok között olyanok, a kik a pályájuk egész során hőseivé váltak s még az ilyen folyton kitüntetett működés sem tudta őket az enyészettől megóvni. Ép csak életszakuknak pillanatnyi igényeit elégítették ki. Valójában kevés tudósunk hagyott maga után öt jóval túlélő alkotásokat. Ugyan hány Bod Péterünk van, a ki még mindig a kutatások továbbindulójául szolgál, hány tudományos munka az, melyre még mindig és mindig visszatérnek, mint például Bod Péter «Magyar Athenas»-ára. Jerney János bizonyára azok közül való, kiket még mindig emlegetnek, felhasználnak. Ép az utóbbi évek voltak azok, melyekben nevével minduntalan találkozhattunk a tudományok különféle ágaiban. Ő «Keleti utazás»-a által vált híressé, mint a magyarok és hazájának kutatója. De ez még nem fejezi ki az ő működésének egész körét. Keleti utazása működésének csak betetőzése volt. Jerney azon tudósok közül való, kik nemzetökkel mindenkép össze vannak forrva. Az utóbbi napok kérdése, a csángók dolga is fölszínre hozta a nevet, mely alkalmából, egy közelebbi számunkban, a csángók érdekében tett fáradozásait ismertettük.

üggyédi oklevelet nyerte el. A mi későbbi működésében velünk a jogászt éreztetni, az, hogy Verböczy hires hármaskönyvének a magyar tudományos akadémia által kiadott fordításában részt vett s hogy diplomatikai kutatásaiban nem csekély serkentésre szolgált jogi ismeretei. Tudni való, hogy a diplomatika művelése jogi ismereteket igényel. Nálunk a diplomatika már jóval 1848 előtt művelve volt s abban oly emberek tündek ki, kik jogászok voltak. A magyar diplomatika egyik elsőrendű művelője, a nagy Horváth István is igen bő jogi ismeretekkel bírt. Jerney Jánosban sem lehet a jogászt figyelmen kívül hagyni. Tanulmányai, melyet a káptalanokról és konventekről, mint hiteles helyekről írt, mely a diplomatika mai előadásában még szerepel, Jerneyben a jogászra is rávall. Ő volt az, ki a Corpus Juris legnagyobb sajtóhibájáról is értekezett, mely sajtóhiba abban áll, hogy az 1351-iki 11-ik törvényben e helyett «veri nobiles» (valódi nemesek) ez állott «viri nobiles» (nemes férfiak). Az akadémia 1837-ben levelező és már 1838-ban rendes tagjává választotta a történelmi osztályban. Első munkái, melyekkel feltűnt, a következők: «Vizsgálódások a régi kun nemzet nyelvéről» (1825. koszoruzott pályamunka), «Gondolatok a jász kúrtról» (1827.), «Világosítás



JERNEY JÁNOS.

6364 **Téglagyár-tulajdonosoknak**
ajánlom gépeimet gőz-, kézi és lo-oróré, mindennemű fali téglát és hársódó cserep, csövek stb. olcsó gyártására, különösen folytonosan dolgozó kézi téglasajtóimat melyek más gyártási eljárásokkal szemben a legjelentékenyebb előnyeket a legnagyobb megtakarítást nyújtják. Két ember elmozdító készletre 4000 pompás téglát előállítására; alkalmasak még kivált a járdák- és folyosó-lemezek, tizmenteskövek, mesz- és csement homok-kövek, salak-téglák, stb. sajtó ára; ugyiszintén fölig levegőt szárított előidomított kövek utánaállítására. Tervezettek ingyen.
Jäger Lajos, gépgyáros, Ehrenfeld Kölnben R.m.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:
KATONA JÓZSEF
ÉS
BÁNK BÁNJA
Irta
GYULAI PÁL
A KÖLTŐ ARCZKEPEVEL.
Ára füzve 2 frt. — Vásznonba kötve 2 frt 40 kr.

Az első és legnagyobb török törülköző-gyár legközelebbi nagy liquidációja alkalmával a gyártmányok óriási mennyiségét vásároltam meg és csak **3 frt 50 kr.-ért küldök 12 db török törülközőt** melyek ezelőtt háromszor annyiba kerültek. E jeles minőségű török törülközők, melyeknek mindgyike külön szesz-hajtogatva, szoros bordúrral és rojtjal van ellátva, nagyon alkalmasak frotírozásra is, használatuk igen praktikus és szép, ér ékes ajándékok képeznek. Minden takarékos és praktikus gazdasszony, valamint minden gondos családja bizonyára sietni fog e törülközőkből rendelni, annál is inkább, miután 6 törülközőt is küldök mindenkének 1 frt 75 kr-ny, említsésem alig méltó árának után vétele vagy előleges beküldése mellett. Levél vagy távirati ozim **CH. KANN General-Exportation**
BÉCS, II., Leopold assé Nr. 11.

RANSOMES, HEAD ÉS JEFFERIES

FÜGYNÖKE

GROSSMANN J.

BUDAPESTEN

GROSSMANN ÉS RAUSCHENBACH

ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁRA

BUDAPESTEN

948 **KÁVÉ**
jeles fajok, friss, illatos, nem festett 4 1/2 kilós csomagokban postán utánvétellel, vám- és bórmentesen, per 1 kiló, Netto.
CEYLON, gyöngy, finom zöldes ... 1.98
MANILLA, gyöngy, világos zöld ... 1.65
CEYLON, fin., kék 1.70
MOCCA, arab, finom 1.84
MOCCA, africaa ... 1.54
CUBA, nagysz. zöld 1.80
MENADO, aranyesz., finom ... 1.60
JAVA, zöld, erős ... 1.36
DOMINGO, válogat. 1.40
SANTOS, szép, erős 1.30
RIO, szép, tiszta ízű 1.20
JAMAICA, erős, jó 1.14
R. MAITI TRIEST.

Koritnicai gyógyfürdő

Liptómegeye, rózsahégyi vasutállomás.
Évad-megnyitás május 15-én.
Ásványvíz-gyógyászati, fenyő-fürdő, juhsavó, hidegvíz-gyógyászati. Elsőrendű gyógyhely gyomor s májbetegségek, aranyeres bántalmak, zih és tüdőlegdag, sápkór, női betegségek és idegesség ellen. — Gyönyörű fekvésénél fogva kitűnő idősz hely **üdülő betegek** számára. — Posta- és távirat-állomás. — Az elő- és utó-évi május 15-től július 1-ig, s augusztus 15-től szeptember végeig teljes ellátás lakással együtt naponta 2 forintba számíttatik. — Menet-térít jegyek 33% árleengedéssel minden nevezetesebb vasuti állomásnál válthatók.
Fürdő-orvos: **Dr. Ormay József.** 974
Ásványvíz-főraktárak: **Édeskút L. Budapest; Lavotta Besztercebánya; Makovics Rózsahégy.**
Minden bővebb tudósítással szolgál a fürdő-igazgatóság.

MÖSSMER JÓZSEF

vásznon- és fehérmű-raktára a „Menyasszony“-hoz.
Budapest, koronaherceg- s szibárus-utca sarkán 12. (báró Orczy-féle ház). 6411
Ajánlja legnagyobb választékban legjobb minőségű rumburgi, írlandi, orosz, takács és ágylepedő-vásznot, asztalterítkeket, ágyneműt, törülközők, káveskendők, crepe- és java-takarók, asztalkendők és terítők, len- és battisz zsebkendőit, chiffon, chirting, oxford, ingszövetek, színes ruhaperkál, angol zseftek, ruha-pique, brillant szattin legújabb mintákban. Pique- és tricó-takarók, függönyök, ágyszegélyek (Gimpen) és hímzett esikok; továbbá női, úri és gyermek-fehérműnek vászon és chiffonban, u. m.: ingek, nadrágok, mellények, alszoknyák, lepedők párnák, hímzett és sima ágyszegélyek, harisnyák, lábtük, gallérok, kezek, izzadság-felzivő és crepe-mellények és nadrágok. **Müncheni előnyomtatott tárgyak** kereszthímzésre, s mindenféle más czikkeit. — **Magyarhoni gyártmány** nehéz damaszt, asztalneműk és törülközőkben. — **Menyasszonyi kelegyek** leggondosabban összeállítanak és legjobban és legolcsóbban, ugmint megrendelések postai utánvét mellett leggyorsabban eszközöztetnek. — Leszállított árjegyzék f. é. április 1-től, ugmint minták kívánatra ingyen. — A lenneműek valódiságáért kezkeskedik a cég.